

S Dom Yves-Marie Lelièvrem o duchovní hudbě

Přítomnost dvou benediktýnů – znalců gregoriánského chorálu – v krátké době po sobě z prostředí Německa i Francie nám dala příležitost položit jim velmi podobné otázky a jejich odpovědi, názory a postřehy si porovnat. Otec Yves-Marie – vedoucí scholy v benediktinském opatství v Solesmes – vedl třídu na letošním Conviviu a byla to pro něj na rozdíl od fr. Baumhoffa první příležitost práce s amatérskými zpěváky a laickými nadšenci.

Vážený otče Yves-Marie, můžete nám říci něco o Vaší cestě k duchovnímu povolání?

Nejprve musím promluvit o tom, za co ve svém povolání vděčím své rodině. Moji rodiče mi dali příklad každodenního křesťanského života s velkou starostlivostí o druhé, s velkou vstřícností a zcela konkrétní štedrostí. Také moje teta, která je řeholnicí, a bratřenci kněží byli pro mě skutečnými svědky Boha. Přesto jsem až do svých 25 let nikdy vážně nepomyslel na toto povolání. Byl jsem hudebník a počítal spíš s tím, že se ožením. Vše přišlo až jako odpověď na moji životní zkušenost v Mexiku, osobní prohloubení víry a četbu řehole sv. Benedikta. Musím vzpomenout i na událost v mém životě, kdy jsem vážně pomýšlel na to usadit se a oženit s jednou mexickou ženou. Tehdy jsem začal uvnitř jasně vnímat, že mě Pán Ježíš žádá, abych všechno opustil a následoval ho. Bylo to velmi zřetelné a zároveň velmi obtížné uskutečnit. Potřeboval jsem ještě dva a půl roku, abych víc dozrál a víc se modlil. Teprve pak jsem přišel zaklepat na dveře Solesmeského kláštera.

Jak se vyvíjel Váš vztah ke gregoriánskému chorálu, jaký byl prvotní impuls k jeho studiu?

Hudba byla vždy součástí mého života, hlavně mezi devatenáctým a osmadvacá-

tým rokem, kdy jsem působil v orchestru coby violista. Gregoriánský chorál jsem však ve skutečnosti neznal. Objevil jsem ho až v Solesmes při každodenní praxi sboru a během školení, kterého se mi dostalo v noviciátu. Otec novicmistr a otec Dom Jean-Claire, v té době hlavní solesmeský kantor, mě povzbuzovali k prohloubení studia gregoriánského chorálu. V druhém roce noviciátu jsem se stal členem scholy a od té doby jsem gregoriánský chorál nepřestal provozovat, ani o něm přemýšlet.

Jaký je vztah benediktinské řehole a její spirituality k chorálu?

Svatý Benedikt říká, že náš duch musí být v souladu s naším hlasem. Mens concordet voci nostrae. Náš hlas během liturgie pronáší pouze slova, která nám církev ve své modlitbě vkládá do úst. Téměř všechna pocházejí z Bible nebo z děl křesťanských básníků. Všechny tyto texty nás obracejí k Bohu a skrze zpěv se spojují s naším srdcem. Tak živíme naši víru, naději a lásku. Benediktinská spirituali-

ta je christologická a liturgická. Slavení Kristova tajemství skrze oficiem dané řeholí svatého Benedikta nalézá jedinečný výraz v gregoriánském chorálu právě díky způsobu, jakým se chorál hudebně snoubí s Božím slovem.

Jakou roli a jaký význam má chorál v současné liturgii ve Francii?

Gregoriánský chorál není ve francouzských farnostech stále příliš zastoupen. S větší pravidelností je zpíván v klášteřích. Některé, jako u nás v Solesmes, ho provozují zcela výlučně, jiné kláštery zařazují i další skladby ve francouzštině. Přesto však dnes můžeme pozorovat skutečný zájem o gregoriánský chorál u mladých lidí, kteří již působí v různých sborech, nebo si přejí se na jejich činnosti podílet. Pokud se dohodnou s knězem, může se ve farnosti konat jednou či vícekrát měsíčně chorální mše. Existuje více možností, jak provozovat některé části mše chorálně, např. ordinarium; ostatní lze ponechat ve francouzštině. Konečně chorál zůstává zdrojem inspirace pro mladé skladatele liturgické hudby.

Jak to vypadá prakticky ve Francii, daří se začleňovat chorál živě do liturgie?

To záleží na tom, co máme na mysli pod pojmem „živě“. Pokud předpokládáme, že by celé shromáždění mělo zpívat, odpověď bych spíše ne. To platí přinejmenším pro části propria, ale také pro credo či gloria, které lze provádět pouze v sezpívaném shromáždění. Pokud pojem „živě“ vnímáme tak, že chorál sytí život modlitby a společenství s Kristem v jeho církvi, moje odpověď by byla ano. Sbor, který důstojně zazpívá gregoriánské proprium, nebo i pouze jeden, dva kusy, jako třeba

graduale či offertorium, přispěje skutečně ke kráse liturgie a tedy i k jejímu živému přijetí věřícími.

Může mít teologická hloubka chorálu praktický význam i pro laiky, kteří mu „pouze“ naslouchají?

Tato otázka navazuje pěkně na tu předcházející. Gregoriánský chorál ve své duchovní a teologické hloubce vytváří svou krásou významnou oporu pro modlitbu věřících, kteří nejen že naslouchají, ale duchovně se sjednocují v hlubším usebrání, které právě gregoriánský chorál zprostředkovává. Jeho teologický obsah je velmi jistý, neboť čerpá z Božího slova, především z žalmů a Evangelia. Díla církevních autorů, často svatých, prošla zkouškou staletí a hlavně posouzením církve. Hudba má zcela jistě dar dotýkat se srdcí a gregoriánský chorál svou čistotou pomáhá věřícím, kteří mu s účastí naslouchají, očistit jejich víru.

Jaký je nejlepší první krok pro případného vážnějšího zájemce o tento liturgický zpěv?

Nejprve je třeba se začlenit do nějakého sboru, nebo, pokud je zpěváků víc, jeden takový sbor vytvořit. Potom se učít pomocí běžné praxe, specializované četby, účasti na různých seminářích nebo naopak zvaním osob, které jsou v tomto oboru vzdělaní. Nakonec je možné nabídnout své aktivity některé farnosti, což nebrání tomu vystupovat na koncertech, zejména duchovního rázu.

Vedete v Solesmes mnišskou scholu, můžete nám přiblížit způsob nácvičku?

Každý pátek večer od sedmi do půl osmé máme zkoušku s celou komunitou. Tam nacvičujeme kusy pro nadcházející týden a tam dávám pokyny k interpretaci. Může se to zdát málo, ale nesmíme zapomínat, že se všichni sedmkrát denně shromažďujeme v chóru při samotné praxi, někteří již více než sedmdesát let... Pracuji také se scholou - malým sborem složeným z osmi zpěváků - kantorů, a to přibližně jedenkrát za tři týdny. Zde je harmonogram pružnější s ohledem na potřeby a běh liturgického roku. Se scholou se věnujeme více technickému aspektu zpěvu. U kantorů se také předpokládá, že budou pracovat samostatně. Konečně mám na starost školení noviců. Většinou s nimi pracuji individuálně, abych se přizpůsobil schopnostem každého z nich. Ty, kteří dosáhli podobné úrovně, nechávám pracovat společně. Vždy jim však radím, aby dobře poslouchali sbor a učili se tak jeho vnímáním.

Má chorální schola v Solesmes nějaké pravidelné posluchače (publikum)?

Některé sbory k nám přijíždějí pravidelně, mnoho hostů je rovněž pravidelných, ale to nejsou posluchači typu publika přivyklého opeře. První krok je vždy

duchovní. Pro ty, kteří se k nám pravidelně vrací, je motivací liturgická modlitba a rytmus mnišského života. To nám jasně ukazuje skutečný rozměr našeho zpěvu: vést k modlitbě, k životu pod Božím pohledem, k naslouchání Božímu hlasu.

Právě jste vedl chorální třídu letní školy Convivium. Jak hodnotíte zájem, připravenost a úroveň jejich studentů?

Z Convivia mám ty nejlepší vzpomínky a vlastně víc než vzpomínky. Vše je ve mně totiž stále živé a je mi zdrojem úvah, které mi pomáhají v hudební praxi. Tento seminář mi pomohl ujasnit způsob, jak gregoriánský chorál pedagogicky uceleně prezentovat po historické a interpretační stránce. Nejdůležitější jsou ale pro mě osobní kontakty, které jsem během Convivia navázal. Samotný název Convivium to velmi dobře vystihuje; svým obsahem je velmi blízký ideálu první křesťanské komunity tak, jak to vidíme ve skutcích apoštolů, kde sdílení v modlitbě a lásce je v samotném centru života. Seminář se konal v nádherném místě, které samo vyzývalo k díkůvzdání našemu Stvořiteli. Jsem velmi šťastný, že udržuji kontakty s některými členy a že jsem si tento letní seminář mohl tak trochu prodloužit tím, že jsem odpovídal na vaše otázky, jak nejlépe jsem uměl.

Překlad rozhovoru Tereza Hodinová

Stalo se a stane

Milí čtenáři a kůrovci především,

opět po čase otevírám na internetu členskou databázi SDH, protože zas nastal čas připomenout si, že při frekvenci šesti čísel tohoto skvostného časopisu ročně má přibližně jedna šestina členů SDH v následujících dvou měsících narozeniny. Zvlášť ekonomicky to jistě pojmají ti členové, kteří mají narozeniny např. 25.12., 31.12. či 1.1. Sám mám totiž sestřenici Evu, jež se narodila 24.12. – to je zvlášť ekonomicky výhodná kombinace, vskutku oslavovací triatlon.

Kulatiny oslaví (bez titulů a hodností) Silvia Fecsková, Svatava Hubálková, Ludiše Jíchová, Ludmila Liberová, Zdeňka Rybová, Jana Vozková, Tomáš Herder a Rudolf Valášek. Polokulatiny oslaví Eliška Pospíšilová a Ivan Brožek. Zletilosti ve smyslu práva dosáhne Daniel Pinc.

Nekulatiny oslaví členky Martina Bohatová, Lenka Čechová, Veronika Kalivodová, Marie Martínková, Veronika Šebáková, Jarmila Štogrová a Marta Študentová, stejně jako kůrovci Jan Bernátek, Jiří Doubek, Jan Fila, Josef Gerbrich, Vítězslav Hergesel, Roman Hofr, Zdeněk Klinera, P. Jaroslav Konečný, Zdeněk Kopecký, Pavel Křivohlavý, Jiří Kub, Jan Kuželka, Jiří Lazebníček, Štěpán Malík, Alois Rozehnal, Martin Říšíský, Pavel Smetáček, Josef Smola, Ondřej Socha, Jan Štěpančík, Pavel Tomáš, Radim Ucháč, Pavel Vašků a Tomáš Weissar.

5.1. též slaví narozeniny pan biskup Lobkowicz (*1948), který je znám mj. svým kladným vztahem k hudbě.

Za každým z těchto jmen si i ti, kdo je neznají osobně, mohou představit člověka, na němž někde v naší vlasti stojí nějaký duchovně-hudební úkol a další rok jeho nesení a plnění. Všem proto patří naše gratulace, modlitby a vděk za jejich přínos duchovní hudbě. A naše stálá prosba pokračuje: pokud v členské databázi uvidíte někoho, kdo na nás již hledí z druhého břehu, sdělte nám to. Pokud vám chybělo v tomto i v minulých vydáních Psalteria nějaké významné výročí, které by bylo třeba v příštích letech – dá-li Pán Bůh – připomenout, tak nás laskavě informujte. Děkujeme.

Z dalších osobností ze druhého břehu života se v období pokrytém tímto číslem Psalteria pro život časný či věčný narodili J. D. Zelenka (+23. 12. 1745), J. B. Foerster (*30. 12. 1859), F. X. Brixi (*2. 1. 1732), G.B. Pergolesi (*4. 1. 1710), François Poulenc (*7. 1. 1899), Maurice Duruflé (*11. 1. 1902), W. A. Mozart (*27. 1. 1756), první předseda SDH Petr Eben (*22. 1. 1929), G. P. Palestrina (+2. 2. 1594) a Josef Mysliveček (+4. 2. 1781).

Všem nám pak přeji požehnané prožití vánočních svátků a v novém roce 2009 hodně radosti včetně radosti z pěstování duchovní hudby.

Za všechny nás opět posílám – s laskavým svolením nakladatelství Triton (www.tridistri.cz – sbírka Světské kánony – Duchovní kánony) – další hudební přání, jež vysázel jeden z oslavenců – Jan Štěpančík:

Pavel Svoboda

Vážení čtenáři,

nezbylo mi tentokrát na editorial moc místa, ale noty jsou přece přednější.

V tomto čísle přinášíme hodně informací o akcích, které se v přebohatém duchovně-hudebním podzimu udály a které byly často vyvrcholením dlouhodobé práce. Prezentovat výsledky je vždy radostné. Článek o Misse Pastoralis Josefa Schreiera nám navozuje již atmosféru Vánoc, ale nejdůležitější jsou nadčasové informace o možnostech získávání notových materiálů, k jejímž sestavení spojilo síly více členů redakčního kolektivu. Diskuse o žádoucí podobě liturgické hudby proběhla tentokrát mimo stránky našeho časopisu při panelové diskusi, kterou pořádala na téma svého hudebního čísla redakce revue Salve. K této diskusi a k řešení podnětů, které přinesla se ještě vrátíme v dalších číslech Psalteria.

Čtělí bychom Vás všechny pozvat na koncert k nedožitým osmdesátinám prvního předsedy SDH Petra Ebena, který pořádáme ve spolupráci s Českou filharmonií 27. ledna v Rudolfinu. A hlavně, užijte si a přejíte ve zdraví vánoční muzicírování. To a hodně Božího požehnání v následujícím roce Vám jménem celé redakce přeje

živí! kub

3 hl.

Vivat, vivat!

N: A. Salieri

T: P. Svoboda

Vi - vat, vivat, at' nám ži-je, vi-vat, vi-vat, x x x x (osla-venec)

náš! At' má zdra-ví, štěs-tí, at' má po-koj v du - ši v kaž-dý

čas! Vi - vat, vi-vat! Vi - vat,

vivat! At' má zdra-ví, štěstí, at' má po-koj v du - ši v kaž-dý

čas! Vi-vat! Vi-vat! Hej,

hej, hej! At' ži - je o - sla - ve - nec náš!

Josef Schreier:

Missa pastoralis /in C boemica/

Osudy moravské vánoční mše z 18. století

Habent sua fata libelli - podle okřídleného latinského úsloví knížky mají své osudy. To platí také o hudebních dílech a to i o tak svěbytných, jako jsou díla vánoční hudby, provozovaná jenom několik dní v roce. Lze to doložit osudy dvou vyhraněných skladeb tohoto oboru. O Vánocích roku 1796 zazněla ve Starém Rožmitále v chrámu Povýšení sv. Kříže česká pastýřská mše Jakuba Jana Ryby. Delší dobu jí nebyla věnována pozornost; ani skladatel ji patrně nepokládal za výjimečnou ve svém díle. Postupně však se stávala známou a v současné době je bezmezně populární jak v živém provedení v chrámech a koncertních sálech, tak zejména v reprodukované podobě. Bez Rybovy pastýřské mše Hej mistře, jak se nazývá podle textu úvodního taktu tenorového sóla první části, Kyrie, si české Vánoce nelze představit.

Odlišný osud měla Missa pastoralis in C boemica, vzniklá na východní Moravě asi 30 let před Rybovou pastýřskou mší. Její skladatel Josef Schreier je zjev do značné míry záhadný. Poměrně značné množství skladeb, jež se od něho dochovalo na Moravě a na Slovensku, kontrastuje s nedostatkem zpráv o jeho životní dráze. Narodil se 2. ledna 1718 v Dřevohosticích na Hostýnském Záhvoří. V době tereziánské (cca 1740-1780) se nachází jako kantor a regenschori v Bílovicích u Uherského Hradiště. Poté stopa po něm mizí. Ve shodě s povoláním v kostele Schreier psal především chrámovou hudbu; dochovaly se však od něho - což je u kantora té doby pozoruhodné - dvě jednoaktové zpěvohry. Alespoň podle dosavadních znalostí je Schreierovou nejvýznamnější skladbou zmíněná pastorální mše. Jednoduchostí skladebných prostředků - již obsazením trojhlasého smíšeného sboru - bez tenoru byla vhodná pro venkovské kúry.

Mše se rozšířila na Moravě a její obliba trvala plných sto let. Potom byla zapomenuta, snad i pod vlivem cecilské reformy chrámové hudby. V posledním čtvrtstoletí dochází k jejímu oživení v souvislosti se zvýšeným zájmem o starou hudbu. Schreierova pastorální mše svým triovým stylem náleží do pozdního baroka, vykazuje však i prvky ozdobné melodiky rokokové. Jedinečnou ji ale činí její pozice na rozhraní chrámového i světského oboru, což se projevuje jak v textu, tak v hudbě. Schreierova mše je latinskočeská; přes-

něji - vezmeme-li v úvahu její první část, Kyrie eleison, řeckolatinskočeská. Většina částí mešního ordinaria je dvojdílná. První díl, na latinský liturgický text, je ve volném tempu a v trojdílném taktu; lze si vzpomenout na středověké tempus perfectum. Druhý díl, rychlejšího tempa, ve dvoudobém taktu (tempus imperfectum) je na český text připomínající vánoční pastorely, s prvky valašského nářečí.

Jak došlo k oživení zapomenuté pastorální mše venkovského kantora z východní Moravy? Zprávu o tom podává prof. Jiří Sehnal v recenzi knihy autora těchto řádků, o níž bude dále řeč (Vlastivědný věstník moravský LVII, 2005, s. 410).

Před mnoha lety mne paní Hedvika Pohanková při katalogizaci starých fondů Hudebního odd. Moravského muzea upozornila na pozoruhodnou vánoční mši, ve které se mísila latina s češtinou. Upozornil jsem na toto dílko Jana Trojana, protože jsem věděl, že spadá do jeho odborných zájmů.

V revui Hudební věda XX, 1983 č. 1, s. 41-58 vyšla studie autora těchto řádků Missa pastoralis boemica Josefa Schreiera. Tento rozbor mše s notovými ukázkami je založen na partituru, pořízené spartováním opisu hlasů ze sbírky kláštera v Rajhradě, uložené v Oddělení dějin hudby Moravského muzea v Brně, sig. A 13. 006.

Missa pastoralis in C boemica / a / Canta, Alto / Basso / VI I, II, Clarino vel Corno Imo et Ildo / Tympano / et / Organo. Obsazení klarin a lesních rohů jediným hráčem bylo umožněno konstrukční příbuzností tehdejších nástrojů.

V prosinci t. r. provedl dr. František Malý se souborem Musica pastoralis poprvé Schreierovu mši v Malém divadle hudby na Smetanově ulici v Brně. Provedení uskutečnil ve znění se smyčci, neboť party dechových nástrojů a tympanu považoval za „poněkud násilné, jakoby dodatečně přikomponované.“ Provedení v sólistickém obsazení působilo sugestivně, orámováno interpretací neznámých moravských pastorel; kvalitou však bylo spíš informativní.

(Rec. Svobodné slovo 30. 12. 1983, /ant/).

Provedení dalších souborů poté následovala v kostele i na koncertním pódiu, vesměs ve větším až velkém obsazení pěveckého sboru, s doprovodem

smyčcového orchestru nebo v pozdější době s připojenými žesti a tympány. Připomeňme přitom, že Mše bývá upravována místními dirigenty, kteří nedbají na stylové požadavky díla. Pro svou stručnost - trvá necelých 25 minut - Missa pastoralis Josefa Schreiera je už od prvního provedení spojována s uvedením drobnějších kousků vánoční hudby; výjimečně i se skladbami, jež nesouvisejí s Vánocemi. Mše měla pokaždé úspěch a šířila se dále; tento stav trvá dodnes. Ještě je třeba připomenout, že provedení Mše v 18. - 19. století se dalo ve venkovském kostele, zatímco v nové době se Mše provádí v chrámech i koncertně jak v menších místech, tak ve velkých centrech.

Pro osudy Schreierovy pastorální mše je příznačný zásadní rozdíl v jejím šíření v 18. - 19. století a ve století 20. František Malý v úvodu k edici mše konstatuje, že v 10 dosud známých opisech skladby z let cca 1780-1893 dochází k variabilitě, příslušející spíše lidové hudbě a písní a lidovým hrám, případně k anonymitě nebo autorské dubiozitě. Mše se tedy šířila po Moravě v podání zpracovatelů, kterým byl neznámý pojem autorské původnosti. Tito zpracovatelé si nebyli vědomi originálního přínosu Schreierova a s jeho dílem zacházeli jako s předlohou vyžadující nutné dotvoření. Přitom ani jeden z těchto známých či neznámých upravovatelů zdaleka nedosahoval skladatelské úrovně Schreierovy. Byli to vesměs aranžéři, někdy nevalné úrovně. Vejměna pozdější úpravy ze druhé poloviny 19. století prozrazují již připojením dalších nástrojů jako je křídlovka nebo pozoun absenci smyslu pro stylovost skladby. Naproti tomu ve století 20. se mše šíří v podobě obnovené premiéry, vycházející z jediného pramene, opisu hlasů ze sbírky kláštera v Rajhradě (Moravské muzeum, Oddělení dějin hudby, sig. A 13.006). To platí i o drobných úpravách partitury jako jsou vsuvky Františka Mlynáře nebo instrumentační změny Pavla Hrubíše.

Do dnešní doby se Missa pastoralis in C boemica J. Schreiera provozovala asi padesátkrát - na Moravě, v Praze i ve Vídni.

Schreyer, školní učitel v Moravě Tak stručně představil Josef Jungmann v „Historii literatury české“ (1825) nej-

výraznějšího, jak se později ukázalo, kantora na Moravě ve druhé polovině 18. století. Heslo v „Československém hudebním slovníku“ (II. 1965) přineslo zavádějící údaje o rodišti Josefa Schreiera Hustopečích, spolu s hypotetickým datem narození kolem roku 1739. Teprve konfrontace s dalším heslem Norbert Schreier (1744 – 1811), spolu s pracným hledáním v matrikách, umožnila nahlédnout alespoň částečně do života skutečného nositele tohoto jména.

Josef Schreier byl pokřtěn 2. ledna 1718 v Dřevohosticích jako syn Jana Jiřího Schreyera a matky Ludmily, rozené Říhové. O jeho osudech v rodišti nevíme, vynořuje se nám teprve po letech v Bílovicích u Uherského Hradiště. Dne 13. června 1740 byl oddán mládenec Josephus Schraier, z městečka Dřevohostic, toho času rektor v Bílovicích, s poctivou pannou Annou, dcerou zesnulého Mikuláše Bureše, bílovického rektora.

Dvaadvacetiletý učitelský mládenec patrně vyženil kantorské místo, jak bývalo

tehdy zvykem. V letech 1741 – 1759 byla rodina bílovického učitele obdařena třemi dětmi. Ne všem bylo dopřáno dožít se dospělého věku. Prvorozená Barbara se narodila 24. 2. 1741 a zemřela téhož dne, doprovázena v matrice farářovou poznámkou „sine patrinis“ – bez kmotřů. Pohřbena byla příštího dne. 6. 2. 1742 se narodil Johanes Josephus Schraier, jemuž byli za kmotry pan Martin Merta, měšťan hradištský s pannou Annou, dcerou měšťana a varhaníka Jana Pešky. Ze zažloutlých stránek matrik hledí na nás jména dalších kantorových dětí. Josephus Johanes (1743 – ?), Anna Bibiana Barbara (1744 – ?), Hyacinta Teresia (1746 – 1748), Joannes Philippus Jacobus (1748 – 1811) je nám již známý Norbert, toto jméno přijal při vstupu do premonstrátského řádu na Slovensku. Život a smrt se střídaly v kantorově rodině. Dne 14. ledna 1750 byl pokřtěn Franciscus Friedrich Methodius. Obřad vykonal tentokrát sám pan farář Jan Bureš. Byl snad v příbuzenském svazku s paní rektorovou? V přístupný den – 29. února 1752 se naro-

dil a byl pokřtěn Martinus Marianus. Další dva sourozenci opustili příliš záhy tento svět – Carolus Lucas (1752 – 1755) a Elizabeth Mariana (1755 – 1757). Následují Andreas Sigismundus (1757 – ?) a Martinus Cajetanus (1759 – 1760). Schreierovi žili v Bílovicích společensky, jak dokazuje jejich časté kmotrovství. Takto posloužili stejně dětem zámožného sedláka či obchodníka jako ubohému nemanželskému sirotkovi. Po roce 1760 rodina Schreierova z bílovických matrik mizí, neznámo kam. Podle údajů, které poskytl po létech kantorův syn, vážený premonstrát v Banské Štiavnici, se Josef Schreier měl stát správcem u hraběte Rottala v Holešově. Zároveň však o něm sděluje, že pochází z Modry v Prešpurském komitátu. Údaj o Holešově se nepodařilo ověřit, nové bydlíště (ne rodiště!) otcovo by mohly dotvzovat Schreierovy skladby, jež se zachovaly v hudebních sbírkách na Slovensku.

Se skrovnými znalostmi životních osudů kantorových kontrastuje nepříliš obsáhlé, avšak výrazné dílo Josefa Schreiera. Jungmann o něm píše, že okolo roku 1760 několik operet v hanáckém nářečí s hudbou vyhotovil. Víme však o dvou českých zpěvohrách, nikoliv v nářečí, ale v hovorové češtině. Za latinským názvem Aurea libertas – český Zlatá svoboda se skrývá žertovný dialog dvou mláďenců o ženění. Vážnější Veritas exulans – český Vyhnaná Pravda je hořkou satirou o tehdejší společnosti, v níž se Svět spojil s Politikem, aby vypudil Pravdu do vyhnanství. Poznámku Josefa Jungmanna si můžeme vyložit v tom smyslu, že Schreier byl zároveň skladatelem textu i hudby.

Jako kantor v době tereziánské byl ještě Schreier pevně připoután k chrámové službě. Jeho skladebné dílo je převážně spjaté s kostelem. Provozovali je kantori na moravském venkově, jak to například dosvědčují dochované skladby z kůru v Dřevohosticích, Kojetíně, Kvasicích a v Rajhradě. Na Slovensku nacházíme Schreierova chrámová díla v Lubici, Ilavě a Trenčíně.

Hodnotu kantorova díla lze vyjádřit velmi prostě, v jeho odkazu se nesetkáme nikde s něčím nedokonalým obsahově, ani technicky. I když jsou jeho kompozice velmi jednoduché, upoutají osobitým rukopisem i přesvědčivým výrazem.

Schreierovým životním dílem je Missa pastoralis in C boemica. Tento název, který čteme na obálce obsahující rukopisné opisy hlasů, nepochází patrně od skladatele. Pořadatel hudební sbírky klášterního chrámu benediktinů v Rajhradě chtěl slůvkem „boemica“ naznačit, že na rozdíl od běžné latiny použil komponista výjimečně lidového jazyka.

Ve skutečnosti složil bílovický kantor, rodák z Dřevohostic v hostýnském Záhoří, mši latinskou, se silným vlivem

Římskokatolická farnost a obec Tršice
pořádají
**VÁNOČNÍ KONCERT
DUCHOVNÍ HUDBY**

neděle 25. prosince 2005, v 15:00
Chrám Narození Panny Marie v Tršicích

Program:

- V. Pelikán: kantáta „De Nativitate Domini nostri Jesu Christi“
- Jakub Jan Ryba: Pastorella „Srdce Plesá“

- Josef Hruža: Pastorela in F
- Karel Stecker: Koledová směs
- JOSEF SCHREIER:

**MISSA PASTORALIS
IN C BOEMICA**

Účinkující:

sbor Chorus Marianus Tršice
pod vedením Jiřiny Navrátilové

Solisté

Svatocecilský orchestr z Olomouce

Řídí:

Jan Gottwald

Vstupné dobrovolné, bude věnováno na potřeby kostela!

Jízdní řád autobusu na vánoční koncert :

1.okruh

14:04 Doloplazy, zastávka u kostela
14:08 Daskabát, dolní zastávka
14:10 Daskabát, horní zastávka
14:15 Velký Újezd, aut. stanoviště
14:16 Velký Újezd, U Lapače
14:18 Výkleky, u kaple
14:20 Lazníčky, kaple
14:23 Zákřov, pomník
14:25 Tršice, náměstí, příjezd

2.okruh

14:35 Vacanovice, křižovatka
14:36 Hostkovice, křižovatka
14:38 Přestavky, křižovatka
14:42 Suchonice, náves
14:45 Lipňany, křižovatka
14:50 Tršice, náměstí, příjezd

Po **končení koncertu pojedí autobus zpět v pořadí 2. okruh, 1. okruh**

pokračování na straně 19

Oratorium smíru

Letošní jubilejní 40. sezonu Komorní filharmonie Pardubice zahájil 22. a 23. září slavnostní koncert v Sukově síni Domu hudby v Pardubicích, na jehož programu bylo kromě několika částí ze Smetanovy Prodané nevěsty také Oratorium smíru Jiřího Pavlice. Autor oslaví 1. prosince 55. narozeniny a my k nim kromě přání Božího požehnání k další tvorbě připojujeme článek dramaturga KFP Bohuslava Vítka o této Pavlicově duchovní skladbě.

Oratorium smíru na biblické texty pro sólisty, dva recitátory, smíšený sbor a orchestr. Premiéra revidované koncertní verze.

1. Prolog - Kdybych lásku neměl; 2. Halelu El; 3. Pater noster; 4. Proglas sventajego evangelija; 5. Sláva Tebje; 6. Credo; 7. Epilog - Který působí všechno ve všem. Obsazení: Anna Hlavenková - soprán, Edita Adlerová - alt, Tomáš Kořínek - tenor, Richard Novák - bas, Dagmar Novotná - recitace, Pavel Novotný - recitace. Kühnův smíšený sbor, sbormistr Marek Vorlíček. Komorní filharmonie Pardubice, dirigent Leoš Svárovský.

JIŘÍ PAVLICA

Studoval muzikologii na Univerzitě Palackého v Olomouci, housle na konzervatoři v Brně u profesorů Stanislava Tomáška a Pavla Kyncla, kompozici na JAMU v Brně u Arnošta Parsche a Zdeňka Pololáníka. Jeho interpretační a tvůrčí činnost je spjata především se souborem Hradišťan, jehož uměleckým vedoucím je od roku 1978. Ve své tvorbě dokáže obsáhnout dramaturgický oblouk od lidové tradice až po oblast soudobé hudby.

Jiří Pavlica má za sebou výraznou hudební činnost: bohatou diskografii především s vlastními autorskými projekty, četná autorství filmové a divadelní hudby, pravidelné koncerty doma i v zahraničí. Jeho práce získala odborná ocenění (cena Českého hudebního fondu, ceny z mezinárodních rozhlasových soutěží Prix Bratislava, cenu nezávislých novinářů Žlutá ponorka aj.) i několik „zlatých desek“ za nejprodávější alba (např. Ozvěny duše, Mys Dobré naděje - ve spolupráci s jihoafrickým multiinstrumentalistou Dizu Plaatjiesem) a „platinovou desku“ (O slunovratu - na verše Jana Skácela). O šíři jeho záběru a schopnosti spojovat lidi i projekty z různých hudebních břehů svědčí spolupráce s řadou výtečných interpretů a souborů (Komorní orchestr Leoše Janáčka, Pražská komorní filharmonie, Filharmonie Brno, Symfonický orchestr hlavního města Prahy FOK, Bambini di Praga, Spirituál kvintet, Emil Viklický, Vlasta Redl aj.), včetně zahraničních (Alistair Anderson - Velká Británie, Yas

Kaz - Japonsko, Dizu Plaatjies - Jihoafrická republika). Jiří Pavlica se autorsky uplatňuje rovněž v oblasti volné soudobé tvorby (Missa brevis pastoralis, Oratorium smíru, suita dialogů Chvění).

ORATORIUM SMÍRU

Jiří Pavlica, známý protagonista nejen moravského folkloru, ale i oblastí přesahujících žánrová vymezení a osvobozující tak interprety od stanovených konvencí a inspirující je k aktivní a progresivní hudební prezentaci, se stává i pozoruhodným představitelem soudobé tvorby v oblastech tzv. klasické hudby. Jedním z jeho prvních velkých upozornění byla Missa brevis, dokončená v roce 1999. Oratorium smíru zaznělo poprvé na ekumenické bohoslužbě na Nový rok 2005. A bylo to zcela symbolické. Vždyť hlavním mottem celého díla je smír

mezi církvemi ve jménu lásky - nejvýznamnějšího slova z trojice duchovních ctností víra - naděje - láska, nejvyšší hodnoty, jakou lidstvo má. Jednotlivé části Pavlicova díla byly tehdy hrány mezi promluvy představitelů jednotlivých církví. I užití různých jazykových verzí je zde symbolické - vedle češtiny latina, staroslověnština, hebrejština, církevní slovanština a řečtina. Zásadní je ovšem vlastní volba textů - dominanci vyzařuje modlitba Otčenáš, zhudebněny byly texty Credo, z Bible, z latinské liturgie, setkáváme se i s původním textovým zněním staroslověnského Proglasu. Je samozřejmé, že velká pozornost bude upjata k hudební řeči Jiřího Pavlice. Oratorium smíru není a nechce být novátorskou kompozicí vycházející z nejnovějších skladebných

principů, jak je dnes z řad až ortodoxně progresivních kruhů požadováno. A je to dobře. Dílo chce laskavě a srozumitelně promlouvat k nejširším vrstvám posluchačů, s naprosto logickým cílem: aby posluchači zcela přirozeně a intuitivně bez jakýchkoliv spekulací pochopili a každý svým vlastním způsobem prožili pocit oné naléhavosti a potřeby lásky - hlavní a nenahraditelné podmínky v dnešní době tak vzácného vzájemného porozumění!

Nejlepším průvodcem vlastním dílem jsou poznámky samotného autora:

*První část, Prolog - Kdybych lásku neměl, vychází z textu apoštola Pavla z 1. listu Korintským. Druhá část má název Halelu El. Je to zhudebněný 150. žalm „Chvalte Hospodina“, který jako jediný starozákonní text v tomto oratoriu představuje východisko křesťanství. Zpívá se hebrejsky a česky. Třetí část Pater noster je interpretována nejprve v latině - jako obraz první církve, a poté česky - jako obraz slovan-ského prostředí. Dále je v oratoriu zařazeno pět myšlenek z cyrilometodějského Proglasu, které zazní ve staroslověnštině a v recitaci česky. Část nazvaná Sláva Tebje má pravoslavný základ, i když v českých zemích nemá pravoslavi tak velký vliv, ale z hlediska historického sem patří. Zpívá se zde řecky a v církevní slovanštině, velmi podobně ruštině. Credo je věnováno protestantství a poslední část Epilog „Který působí všechno ve všech“ je znovu z listu apoštola Pavla Korintským. Tím se uzavírá kruh, který začíná a končí všeob-
jímacím poselstvím o lásce.*

*Návrat k historickým tradicím se projevu-je také hudebně. Například žalm Halelu El je v tónové řadě, která odpovídá židovskému modu. V Pater noster sice není citován gregoriánský chorál, ale vychází z jeho zákonitostí. V jeho české části vznikl lidový otčenáš jako kontrast k latinské části ovlivněné gregoriánským chorálem. V Proglasu jde o volnou imaginaci a část Sláva Tebje se inspirovuje východní melodi-
kou ruské i řecké liturgie.*

Po zmíněné ekumenické bohoslužbě v roce 2005 zaznělo Pavlicovo Oratorium smíru téhož roku ještě na Smetanově Litomyšli, od té doby ovšem nikoli. Letos skladatel přijal výzvu ředitele Komorní filharmonie Pardubice Vojtěcha Strítěského, dílo definitivně přehlédl, revidoval a připravil ke koncertnímu provozování. K naší velké radosti tak skutečně k premiéře dochází při sérii zahajovacích koncertů jubilejní 40. koncertní sezony pardubické Komorní filharmonie.

Bohuslav Vitek, dramaturg
(převzato z programu koncertu)

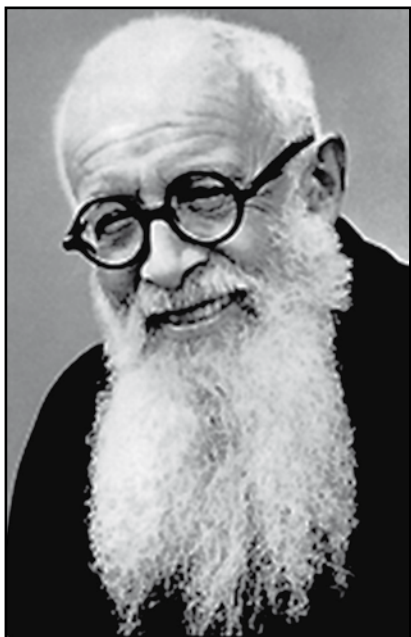
Svatí hudebníci

Vážení a milí čtenáři Psalteria!

Srdečně vás zdravím a dovoluji si přijít se svou troškou do mlýna. Chci doplnit pár informací k článku Evžena Kindlera Svátí mezi hudebníky v prázdninovém čísle časopisu 3/2008 i k rozhovoru s panem kardinálem Coppou, který byl dotázán na nějakého možného potenciálního světce nebo světici, který se věnoval i hudbě.

HILDEGARDA Z BINGENU

Rozhodně by se nemělo zapomínat na Hildegardu z Bingenu (1098 – 1179), která nebyla mimo jiné jenom známou vizionářkou a léčitelkou, ale i skladatelkou. V časopise Adoramus Te (časopis o duchovní hudbě), který je vydáván na Slovensku, jsou v číslech 2/2007 a 4/2007 články Po stopách ženské hudobnej tvorivosti v kláštoroch od Moniky Mihalové. V prvním díle je popsána i hudební aktivita Hildegardy a její dílo. Za zmínku stojí ale snahy vedoucí k její kanonizaci, která oficiálně nikdy neproběhla i přes snahy několika papežů, ale zároveň i to, že její jméno je v Římském martyrologiu pod datem 17. září. Zajímalo by mne samotnou, zdali autorka píše o martyrologiu, které prošlo revizí v r. 2001. V češtině jsou další informace o Hildegardě také na internet. encyklopedii Wikipedia. Zaujaly mě např. některé statě webové stránky, na kterou tato encyklopedie odkazuje v závěru (Ve zmíněných pramenech se ale vyskytuje nesrovnalost. Na Wikipedii je psáno jedno dílo: Liber Vitae Meritorum neboli Liber divinarum operum, v článku M. Mihalové jsou to dvě samostatná díla.) Různých odkazů na

Hildegardu na internetu lze najít více. Je však nutné se na ně dívat se zdravou kritičností, ale i s doceněním jejího odkazu.

BRIGITA ŠVÉDSKÁ

Velmi malá zmínka je v poznámkách článku z Adoramus Te také o sv. Brigitě Švédské. Překládám do češtiny: „... Určitou podobnost má o dvě století později život sv. Brigity Švédské (cca 1303 – 1373). I ona pocházela ze vznešeného rodu a už v raném dětství byla známá svými vizemi. V dospělosti udržovala kontakt s vysokou šlechtou a duchovenstvem, a podobně jako Hildegarda, i ona zapisovala svoje vidění, místy též hudebního rázu.“

VINCENT CIMATTI

Dále bych chtěla upozornit na kandidáta oltáře ctihodného Vincenta Cimattiho (1879-1965), nazývaného japonským Donem Boskem, který vystudoval hudbu (skladbu) mimo jiné nehudební obory. Jeho životopis můžete najít na internet. stránce salesiánů www.sdb.org v několika jazycích včetně 2 odstavců, věnujícím se jeho hudebnímu vzdělání i hudební činnosti v Japonsku (v anglické verzi na záložce ABOUT US kliknout na SALESIAN SAINTS, pak Venerables).

Tyto krátké údaje doplňuji 2 statěmi ze slovenské knihy Svätci saleziánskej rodiny s podtitulem Profily svätých, ctihodných a Božích služobníkov saleziánskej rodiny od Teresia Boska, na Slovensku vydané r. 2003 vydavatelstvem Don Bosco v Bratislavě - jde o překlad knihy vydané v Itálii, v Turíně r. 1997. První malá zmínka je ze života V. Cimattiho do jeho 16. roku: „... Knihy ho však úplně nepohltily, občas si i rád zažertoval, zasmál se a zamuzicíroval. Založil hudební skupinu, která hrála na okarínách, jednoduchých hudebních nástrojích z pálené hlíny. Deset seřazených chlapců na nich foukalo veselé pochody, které složil „mistr“ Vincenc Cimatti.“. Druhá zmínka je už z jeho japonského působení:

„...V roce 1930 se nečekaně otevřely dveře hudbě. Při příležitosti 700. výročí smrti sv. Františka uspořádali františkáni velkou slavnost a pozvali dona Cimattiho, aby zorganizoval koncert. Díky spolupráci s donem Margiariem a s donem Liviabellem, kteří měli krásné a dobře sladěné hlasy, měli takový úspěch, že za tímto koncertem vzápětí následovaly další čtyři. Don Cimatti a evropská hudba zaplnili první stránky japonských novin a z největších měst Japonska přicházela pozvání ke koncertům. Při běžné misijnářské činnosti mezi chlapci a prostými lidmi si don Cimatti našel čas i na to. Na

konci roku 1935 napočítali 800 koncertů, které doposud uspořádali.“

Snad ještě to, že asi před 10 lety jsem viděla starý zpěvníček náboženských písní v češtině a u jedné písně byl také

jako autor uveden V. Cimatti. Nevěnovala jsem ale tomu tenkrát žádnou pozornost, takže podrobnosti si už nepamatuji žádné.

Je mi jasné, že informace mnou uváděné jsou velmi kusé a chtělo by to někde zís-

kat ucelený přehled hudebních aktivit V. Cimattiho i jejich význam, ale smyslem tohoto příspěvku je poukázat na existenci tohoto možného oficiálního světce, a to z nedávné doby, který měl vztah k hudbě, získal vzdělání v oboru a sám hudbu aktivně provozoval. Dá se alespoň předpokládat, že vystupoval na svých koncertech i s náboženskými náměty a že zasahoval do liturgického hudebního dění při své pastoraci.

Marie Pluhařová,
Ostrava

Žehnání varhan ve Strašnicích

na svátek sv. Cecílie 22. 11. 2008

Posvátná liturgie je vrcholem činnosti církve a nejvyšší bohopoctou, kterou skrze Ježíše Krista Bohu vzdáváme. Proto při jejím slavení usilujeme o to, aby byla krásná a po všech stránkách Boha důstojná. Srdci člověka odpovídá, aby chvála, dík a jásání před Bohem byly vyjádřeny i zpěvem s doprovodem nástrojů.

V žalmech, kterými starozákonní člověk vyjadřoval své chvály, je uváděno mnoho nástrojů, kterými byly doprovázeny. Žalm 150 vyzývá: „Chvalte ho hlaholem trouby, chvalte ho harfou a citerou, chvalte ho bubnem a tancem, chvalte ho strunnými nástroji a flétnou, chvalte ho zvučnými cimbály...“

Hudební nástroje tedy nemohou chybět ani v liturgii novozákonní, která je vrcholným naplněním staletých chvalozpěvů vyvoleného národa. Všechny nástroje jmenované v žalmu se spojují v naší liturgii do jednoho nástroje – do varhan, které jsou královským nástrojem pro liturgii. Konstituce II. vatikánského koncilu o liturgii výslovně jmenuje jako doprovodný nástroj liturgie „píšťalové varhany“, které zněly tradičně po staletí v křesťanských chrámech a katedrálách... Je proto mimořádnou událostí pro tento krásný chrám, že mohu dnes pro společenství farnosti Neposkvrněného početí Panny Marie požehnat přirozené píšťalové varhany, tento královský nástroj místo umělého zvuku elektronických varhan...

Miloslav kardinál Vlk

Náplní práce Společnosti pro duchovní hudbu je péče o udržení a rozvoj té hudby, která do našich kostelů bytostně patří. Zpěvu a hudby při liturgii i hudby, která se dnes hodí spíše na duchovní koncerty.

Přestože základem této hudby je slovo (často slovo Boží), a tedy zpěv, neodmyslitelně k ní patří i zvuk varhan. Aby zpěv uvedl, podporoval, završil, ale také aby prostředky čistě hudebními dopověděl to, co slovy vypovědět nelze. K tomu všemu je zapotřebí lidí, kteří to chtějí, lidí, kteří to umějí, a nástrojů, na které to lze. Lidi lze formovat a vychovávat, aby to chtěli. Jiné lze školit a cvičit, aby to uměli. Nástroje lze stavět a restaurovat. Ale všechno to leze příšerně do peněz.

Vedení arcidiecéze, a zejména pan kardinál osobně, si tohle dobře uvědomuje. Společnost pro duchovní hudbu dostala důvěru, že bude umět s prostředky dobře hospodařit a účelně je do rozvoje duchovní hudby investovat. Nedostali jsme rybu, ale rybářský prut, a ryby jsme se prostřednictvím naší společnosti Psalterium s.r.o. museli naučit chytat sami. Kromě investice do lidí (letní kursy duchovní hudby Convivium, časopis pro duchovní hudbu, festival duchovní hudby Svatováclavské slavnosti, při nichž sdružujeme prostředky „vlastní“ i veřejné) směřuje podstatná část úlovků právě do rekonstrukcí a stavby varhan. Beroun, Praha-Petrovice, Chvaly, Zruč nad Sázavou, Žižkov, Vlašim, Svatá Hora, Liteň, tam všude společností Psalterium podpořené varhany již hrají, Uhlířské Janovice a Prácheň - tam se na nich pracuje.

Varhany, jejichž vstup do života dnes slavíme, jsou dosud naší investicí největší. Byly původně zamýšleny pro Centrum Matky Terezy, ale když se ukázalo, že tak velký nástroj tam nebude možno umístit, rozhlíželi jsme se, kde by svému účelu sloužily nejlépe. A tehdy rozhodly výsledky dlouholeté hudební setby ve strašnické farnosti. Jsou zde lidé, kteří hudbu chtějí a potřebují, jsou zde lidé, kteří hudbu umějí, odedneška budete mít i nástroj, na který lze.

Přestože varhany jsou určeny především pro liturgii, předurčuje je jejich kvalita i střídma krása a výborná akustika zdejšího kostela rovněž k pořádání koncertů duchovní hudby. Takových koncertů je v Praze sice dost, ale téměř všechny v centru a jejich publikem bývají většinou zahraniční turisté. I jejich dramaturgie se tomu faktu podřizuje. Ale tak tomu přece nemusí být ve Strašnicích! Strašnické centrum již nyní není díky divadlu Miriam jen centrem duchovním, ale též kulturním (a slovo kultura pochází od kultu!). Doufejme, že hudební rozměr zdejší kultury získá těmito varhanami novou dynamiku. Omnia ad maiorem Dei gloriam.

Jiří Kub

místopředseda SDH, jednatel společnosti Psalterium

VÝSTAVA K POCTĚ SVATÉHO VÁCLAVA

Kolokviem „Svatý Václav a jeho kult“ (5. a 6. 11. 2008) uctilo Arcibiskupství pražské a Ústav dějin křesťanského umění Katolické teologické fakulty Univerzity Kalovy na mezinárodní úrovni letošní významný Svatováclavský rok.

Vera effigies sv. Václava z kostela sv. Mikuáše na Malé Straně

Výstavou „Svatý Václav – ochránce České země“ nyní Arcibiskupství pražské a Národní galerie v Praze připravily unikátní rozsáhlou expozici k poctě 1100. výročí narození dědice České země, mučedníka a hlavního patrona našeho národa Svatého Václava. Výstava v prostorách kláštera svatě Anežky České

seznamuje návštěvníky se vznikem a vývojem úcty k tomuto nejznámějšímu českému světcovi v průběhu staletí, jak to mnohými svými díly dokazovali přední umělci – zejména malíři a sochaři. Máme zcela ojedinělou možnost vidět velmi drahocenné předměty, které byly celá desetiletí uloženy v depozitářích a které představují kořeny, hloubku, šíři a vliv svatováclavské tradice. Vystaveno je zde celkem osmdesát výjimečných jedinečných obrazů, soch, liturgických předmětů, mincí, grafik a exponátů uměleckého řemesla. Nejstarší svatováclavské památky, například meč sv. Václava, svatováclavský střevec či svatováclavská přilbice, originál Palladia země české, který nebyl vystaven od roku 1945. Prohlédnout si můžeme i umělecké předměty z pokladu Staroboleslavské kapituly nebo Svatovítského pokladu Metropolitní kapituly u Sv. Víta. Taktéž mnohé vzácné předměty a tisky z Národní knihovny, Muzea hlavního města Prahy a dalších pražských i mimopražských kulturních institucí.

Vedle sebe jsou umístěny unikátní památky i skvostná díla uměleckého řemesla, které naši předkové mohli spatřit naposledy v roce 1929! na svatováclavské výstavě.

Výstavu (19. 12. 2008 – 8. 3. 2009) doprovází katalog s úvodním slovem kardinála Miloslava Vlk, který výstavu vnímá „také jako krásnou ukázkou společného projektu církve a státních institucí, tedy subjektů, spravujících památky nedozírného rozsahu a výjimečné hodnoty.“

K výstavě je během celého jejího konání připraven bohatý doprovodný pro-

gram. Blížší informace budou k dispozici na stránkách www.apha.cz nebo www.ngprague.cz. Výstavu potom 8. března 2009 zakončí Slavnostní nešpory v katedrále sv. Víta, Václava a Vojtěcha, kterým bude předsedat kardinál Miloslav Vlk, inspirátor celé výstavy.

Olga Szymanská

Rádi Vás informujeme, že i náš vydavatel společnost Psalterium s.r.o. mohla k výstavě přispět úhradou restaurování Sochy sv. Václava od J. J. Bendla

JiKu

SVATOTOMÁŠSKÝ SBOR

Farnost kostela sv. Tomáše v Praze na Malé Straně pořádá již druhým rokem Festival duchovní hudby. Letošním závěrečným koncertem festivalu bude Rybova Česká Mše vánoční a Michnova Vánoční muzika v pátek 26. prosince v 15,00 hodin. Dalším plánovaným koncertem tamního sboru je 5. ledna 2009 Vánoční koncert v kostele sv. Josefa na Malé Straně společně s chlapeckým pěveckým sborem Bruncvík. Více na www.augustiniani.cz.

HUDBA METROPOLITNÍ KAPITULY

V říjnu byly spuštěny webové stránky Metropolitní kapituly u sv. Víta v Praze. Jedna část je věnovaná liturgické hudbě. Dozvíme se o aktivitách Katedrálního sboru (právě vydal CD), o historii varhan a varhanicích v katedrále a také je tu aktuální přehled liturgického zpěvu.

21. prosince 2008 - 4. adventní neděle
Rorátní mše sv. v 8.00 hod.
Staročeské rorátní zpěvy v 9.30 hod.
zpívá Pražský katedrální sbor
Petr EBEN - Missa Adventus

24. prosince 2008 - Štědrý den
poslední Rorátní mše sv. v 7.00 v chórové kapli Katedrály
Půlnoční mše sv. ve 24.00 hod.
Jan Jakub RYBA - Česká mše vánoční
"Hej, mistře, vstaň bystře..."
Pražský katedrální sbor, sólisté a orchestr

Svatováclavský svajdukát

NOTY NA INTERNETU

Jistě je částečně pravda, že sbory mimo větší města mají horší přístup k partiturám. Pravda je to ale skutečně jen částečně. Diskuse, jež na téma repertoáru probíhaly na letošním Conviviu v Králíkách, ukázaly, že namnoze sbormistrům chybí informace, jak se k zajímavému repertoáru dostat přes internet. Pokud totiž zadáte název hledané skladby do běžného vyhledávače, obvykle si moc nepomůžete, protože valná většina nalezených odkazů se vztahuje ke koncertním programům nejrůznějších těles či k nabídkám prodeje CD, k partituru se takto ale dostanete těžko. Je proto potřeba vědět, kam sáhnout.

Notový repertoár na internetu se dá rozdělit do dvou velkých skupin: zadarmo či za peníze. Za peníze jsou pak také různé formy kopií z knihoven a archivů, jež mají na internetu svoje katalogy. Ne všechny portály jsou prvoplánově jednoduché, znalost cizích jazyků může být často výhodou při orientaci.

ZADARMO

Dnes nepochybně vedoucí databázi volně přístupných partitur na internetu je ChoralWiki (www.cpd.org), sestra otevřené internetové encyklopedie Wikipedia. Tato databáze obsahuje jak partitury umístěné přímo do ní, tak i odkazy na skladby umístěné na jiných serverech, dnes v počtu cca 9000 kusů. Uprostřed domovské stránky na vás vyhlédne klasické vyhledávací okénko, kam můžete napsat jakékoliv hledané slovo – název skladby či jméno autora. Nehledáte-li určitou skladbu, klikněte vlevo na "Music Pages" a naleznete věcný rejstřík, obsahující mj. kategorii duchovní hudby (Sacred music), duchovní hudby podle období (Sacred music by season) či podle hlasového obsazení (Voicing). Můžete také hledat podle jména autora (Composer pages).

Výhodou ChoralWiki je, že tam umístěné partitury jsou k volnému nekomerčnímu užití. Nevýhodou je, že tato databáze neposkytuje žádné záruky kvality: (i) jsou zde skladby, které si tam občas umísťují i různí současní rádobykladatelé, (ii) některé partitury jsou jen sborovými particely, k nimž nejsou na ChoralWiki zpublikovány doprovázející nástroje, (iii) často jsou zde nekompletní díla a zájemce se musí spokojit pouze s vybranými větami. Biblické „třídění zrna od plev“ je tedy na internautovi.

Z ChoralWiki se dostaneme i na další zajímavé stránky, např. na stránky Manfreda Hoessla Manfreds Notenpool (www.manfredhoessl.de). Ty se specializují na středoevropský repertoár vokálně

instrumentální hudby 19. století; můžeme si zde zdarma stáhnout solidně připravený provozovací materiál ke mnohým skladbám, které kdysi zněly na našich kůrech – mimo jiné i řadu pražských autorů (Horák, Führer, Kníže, Škroup). Nevýhodou někdy je, že noty na těchto stránkách nejsou vždy v obrázkovém formátu PDF, ale uživatel musí mít přístup k nejnovějším verzím notových editorů (nejčastěji Finale, Sibelius).

Na ChoralWiki také najdete řadu odkazů na nevelký, ale repertoárově zajímavý archiv převážně německé hudby na <http://www.kantorei-noten.de/>. Představuje poměrně věrný vzorek běžného kůrového archivu našich německých sousedů. Ke stažení jsou zde nejen sborové materiály.

Portál Free Scores <http://www.free-scores.com/> představuje zajímavou alternativu vůči Choralwiki, ale je více zaměřen na instrumentální hudbu včetně například varhanní. Funguje i jako rozcestník pro placené edice; k odkazům na „noty zdarma“ se musíte trochu proklikat.

Velmi rozsáhlý notový archiv Tarakanov je na adrese <http://notes.tarakanov.net/>, k vyhledávání však potřebujete aspoň základní znalost ruštiny včetně transkripcí jmen skladatelů (např. G. Händel = Г.-Ф. Гендель). Najdou se zde i rozsáhlé celky, cestou Choralwiki sotva přístupné.

Portál Cipoo (http://www.cipoo.net/music_e.html) nabízí noty mj. vokální sborové i sólové hudby ve formátech MIDI a MP3 s možností vyhledávání podle autora, názvu skladby apod.

Free-Sheetmusic (<http://www.free-sheetmusic.org/cms>) je holandský portál s archivem vokální a instrumentální hudby ve formátu PDF.

Great Bach (<http://www.greatjsbach.net/Work.php3>) je (asi) japonský portál pro náročné s dílem J. S. Bacha. Noty jsou naskenované starší vydání s uplynulými autorskoprávní ochranou ve formátu PDF.

IMSLP - International Music Score Library Project (http://imslp.org/wiki/Main_Page) nazývaná i Petrucci Music Library, je databáze podobná Wikipedii převážně v PDF.

MarcoVoli (<http://www.marcovoli.it>) je italský portál s partiturami sborové liturgické hudby v latině a italštině, směšuje chorál, Palestrinu i populární tradicionály.

Španělské zase provozují portál MusicaLiturgica.

(<http://www.musicaliturgica.com>) ve formátu MUS (Finale software) v kategoriích písně, žalmy, polyfonie, varhanní literatura, chorál aj.

Mutopia (<http://www.mutopiaproject.org>) představuje velký otevřený archiv cca 1400 skladeb klasické i současné hudby ve formátech PDF a MIDI, lze najít i díla použitelná v liturgii.

Německá stránka Tobiasa Schölkopfa Tobi's Notenarchiv (<http://www.tobis-notenarchiv.de>) je rozdělena na Johann-Sebastian-Bach-Archiv (podle BWV), Mozart-Archiv (podle KV) a Tobi's Notenarchiv s literaturou pro varhany, klavír, sólový zpěv s doprovodem, vokální a orchestrální skladby. Notový materiál je ve formátu CAP (Capella software), částočně i v PDF a MIDI.

Tomás Luis de Victoria (<http://www.upv.es/coro/victoria>) jsou stránky věnované nejen španělskému velikánovi, ale i dalším mistrům od středověku po současnost. K dispozici je abecední rejstřík i rejstřík podle forem (moteta, mše, antifony, žalmy, kantika, hymny).

Untraveled Road Music Collection (<http://music.untraveledroad.com>) na osobní stránce Kevina Smithe je internetová sbírka partitur a nahrávek klasické hudby ve formátu PDF a MP3.

WIMA - Werner Icking Music Archive (<http://www.daimi.au.dk/~reccmo/index.php>) je zase otevřená hudební databáze spravovaná Aarhuskou univerzitou v Dánsku. Převažuje formát PDF, několik partitur je ve formátu Sibelius, Finale a v postscriptovém formátu. Notový archiv je doplněn MIDI či jinými zvukovými soubory.

Byzantsko-slovanskou pravoslavnou hudbu stáhněte z Musica Liturgica Ortodossa (<http://www.ortodossia-russa.net/music>), a to ve formátu PDF.

Řeckokatolická hudba je zase k mání na slovenském portálu Gréckokatolíci na Slovensku (<http://www.grkat.nfo.sk/noty/zbor.html>).

V roce 2006 byla na internetu zpřístupněna kompletní mozartovské edice, viz <http://nma.redhost24-001.com/DME/nma/start.php?l=2>. Edice je však určena pouze k osobnímu studiu a badatelským účelům. Nelze zde stahovat provozovací materiály. Přesto zde naleznete partitury veškerých Mozartových skladeb. Přístupné jsou po jednotlivých stránkách,

ve virtuálním prohlížeči jimi můžete pohodlně listovat.

Velmi mnohé z vokálního díla J. S. Bacha, obvykle ve formě klavírních výtahů, je přístupné na portálu <http://www.bach-cantatas.com/>, jež je i zajímavým diskusním fórem. Nejčastěji se jedná o PDF kopie starších bachovských edic z počátku 20. století; bohužel s četnými romantizujícími interpretačními pokyny. Jiným více specializovaným průvodcem po bachovských pramenech je portál http://www.bach.gwdg.de/bach_engl.html.

Výborným a poměrně obsáhlým archivem starší hudby (17.-18. století) býval portál <http://fac-simile.org/catalog/composers>. Stránky jsou však již déle než rok nedostupné; jejich nedokonalý obtisk lze dosud nalézt s pomocí retrospektivního vyhledávací webarchivu.org na adrese <http://web.archive.org/web/20070602153626/http://fac-simile.org/catalog/composers>.

Za pozornost stojí i on-line archiv skladeb současného českého skladatele a varhaníka (a člena výboru SDH) Petra Chaloupského (varhany, sbor) na adrese <http://www.chaloupsky.op.cz/PCH-NO.htm>.

Jistě je na internetu více míst, jež nejsou propojeny s ChoralWiki a kde lze získat partitury zadarmo. Zadáte-li do vyhledávací např. „Church sacred sheet music“ nebo „Kirchenmusik Noten“, tak máte o zábavu postaráno na dlouhou dobu. I Společnost pro duchovní hudbu chystá cosi podobného, zatím se můžete podívat na nehotovou verzi projektu Aberik Mazák <http://www.mazak.sdh.cz/>, který pro SDH připravuje Ondřej Šmíd.

Dalším, méně přímým způsobem získávání repertoáru je studium archivních katalogů a žádání jejich majitelů o kopie. Příklady takových katalogů nalezneme i na webu SDH (http://www.sdh.cz/sdh_htm/archiv/archivy.html). Zde nalezneme mj. odkaz na rozsáhlý archiv praktické kostelní hudby, provozovaný brněnským sesterským sdružením Musica Sacra (<http://www.musicasacra.cz/index.php?m=6>).

ZA PENÍZE

Někomu se to snad může zdát nevěrohodné, ale opravdu lze noty získávat i jinak než zadarmo či nelegálním kopírováním. I když v případě výše uvedených internetových archivů neplatí zcela „co nic nestojí, za nic nestojí“, většina internetových notových archivů „zadarmo“ nemůže uspokojit zájemce o muzikologicky spolehlivé edice a zpravidla ani zájemce o provozování větších celků duchovní hudby, zejména vokálně-instrumentální. V tom případě nezbyvá než investovat.

Nejedná se často o malé částky (například kompletní provozovací materiál na Bachovu kantátu včetně 16 sborových partů vychází nejméně na 5000 Kč), ale přesto platit za noty má smysl. Nebýt vydavatelů, mnoho partitur by leželo v archivech pod vrstvami prachu anebo by se některé z nich objevily v neodborném vydání. Těžko si totiž představit, že profesionální muzikolog vystaví zdarma k volnému šíření na internetu materiál, nad nímž strávil několik měsíců až let práce (zadejte si např. Project Porpora).

Jste-li majiteli platné mezinárodní kreditní karty (VISA, Masters, Dinner's Club apod.), je vám otevřena i cesta nákupu not přes internet. Opět jde o několik variant. Nejsnazší je navštívit internetové obchody, ať už vlastněně některým nakladatelem či obecně, anebo můžete navštívit databázi podobnou Choralwiki, ale placenou. Seznam nakladatelů prodávajících nám blízkou hudbu najdete na www.kirchenmusiker.de – po kliknutí vpravo na odkaz „Musikverlage“ který vede na webové stránky dvaceti předních hudebních vydavatelství. Není to ale výčet úplný: chybí např. vídeňské nakladatelství Doblinger www.doblinger.at (kliknout na „Music Shop“) či stuttgartská Musica Rinata (www.musica-rinata.de). Zde jdou zpravidla k dispozici vyhledávané do příslušných katalogů.

Sheet Music Archive – americký portál s množstvím notového materiálu zdarma (okolo 500 děl) a zpoplatněným neomezeným přístupem k celému archivu (€3,95 měsíčně nebo €29,95 ročně). Jednoduchý přístup k abecednímu seznamu 74 skladatelů. Díla každého z nich jsou kategorizována podle hudebních žánrů nebo druhů. Duchovní hudba představuje malou část zpřístupněného materiálu, využitelné budou zřejmě především skladby J. S. Bacha a jiných autorů pro varhany. <http://www.sheetmusicarchive.net>

KAMENNÉ KNIHOVNY A ARCHIVY S KATALOGEM NA WEBU

Zájemcům o práci s kompletními edicemi, specializovanými edicemi, méně známým repertoárem nebo s původními prameny slouží hudební knihovny. Tyto fondy však nejsou určeny ke kopírování provozovacích materiálů – primární zaměření je badatelské. Adresář webových stránek českých hudebních knihoven je na adrese <http://www.knihovnahk.cz/ODDELENI/hudebni/adresar.htm>. V dnešní době mnohé (a samozřejmě všechny velké) hudební knihovny zpřístupňují vyhledávání ve svém katalogu i přes internet. V katalogu Národní knihovny ČR můžete vyhledávat z adresy http://sigma.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-b&local_base=nkc; katalog Městské knihovny v Praze je na adrese <http://www.mlp.cz/cgi/ebaweb/>

menu/search. Online katalog Mahenovy knihovny v Brně je na adrese <http://www.kjm.cz/index2.php?s=katalog/katalog.html&id=2.0&p=910.0&d=1100.0>. Také je dobré vědět o katalogu Muzea české hudby na <http://nrns.nkp.cz>.

V Psalteriu č.2 letošního roku jsme již psali o oborové bráně Musica: <http://mus.jib.cz/>. Připomínáme, že cílem MUS je poskytovat jednotný přístup k elektronickým zdrojům pro oblast hudby a hudební vědy a je dílem spolupráce Národní knihovny v Praze a Univerzity Karlovy. Kromě nejrozličnějších oborových databází a katalogů v ní naleznete i sbírku vybraných webových stránek, některé jsou zmíněné s tímto příspěvkem, postupně přibývají další. Další informace o bráně jsou shromážděné na: <http://mus.jib.cz/o-projektu/prezentace-brany-mus/>. Seznam zdrojů poskytujících noty dostupné online je možno získat odkazem ze složky Nenašli jste: <http://mus.jib.cz/nenasli-jste>

Rozcestník webových stránek německých hudebních knihoven je na adresách http://www.miz.org/suche_31.html a http://www.miz.org/suche_30.html. Do bezbřehého světa hudebních knihoven nás vhodně uvedou hesla jako „musical libraries“, „Musikbibliothek“ a podobná, zadaná například do již uvedené online encyklopedie Wikipedie (www.wikipedia.org). Dostupnost not v Čechách nekončí pouze fondy českých knihoven; větší státní a univerzitní knihovny mají mezinárodní výpůjční protokol, s jehož pomocí se můžete poměrně rychle (cca do 3 týdnů) dostat i k velmi vzácným edicím, tiskům apod. Ve Francii je hlavním rozcestníkem po knihovních archivech Bibliothèque nationale de France na <http://catalogue.bnf.fr/>. Alternativou je i zapůjčení notových materiálů k provozním účelům; což vyjde levněji nežli zakoupení nových not a z hlediska autorských práv je to zcela legální. V České republice se dají tímto způsobem zapůjčit noty například z Českého hudebního fondu; jehož rozsáhlý archiv můžete pohodlně a zdarma prohledávat na adrese <http://www.musicbase.cz/pujcovna/?jzk=CZ>.

Přejeme tímto českým chrámovým hudebníkům hodně zábavy u internetu při oživování kůrového repertoáru. Čtenáře papírového vydání Psalteria upozorňujeme, že internetové vydání tohoto článku na <http://zpravodaj.sdh.cz/> má „živé“ internetové odkazy, čímž si můžete podstatně usnadnit život.

Marika Pečená, Tomáš Slavický, Pavel Svoboda, Rastislav Podpera

A poslední dobrá zpráva: Na webu časopisu Psalterium <http://zpravodaj.sdh.cz/> je k dispozici tento článek s funkčními odkazy (linky)

Labyrint světa a ráj srdce

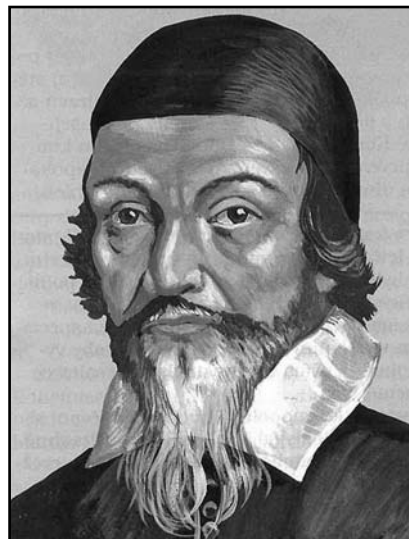
Těžištěm mnohostranné působnosti skladatele PETRA EBENA (nar. 22. ledna 1929 v Žamberku, zemřel 24. října 2007 v Praze) byla vždy kompozice, neméně výraznou oblastí však byl i dar improvizace, který vyrostl v trvalou součást jeho koncertní aktivity. K improvizaci jej nejvíce inspirovalo básnické slovo a takové prózy, jež se svým jazykem, hloubkou příměrů i svou asociativností básnickému slovu blíží. Koncem 60. let pořádala Lyra Pragensis rozsáhlý cyklus večerů s duchovní tematikou a řadu z nich doprovázely právě Ebenovy varhanní improvizace (starozákonní knihy Kazatel, Ester, Job, První a Druhá kniha královská, dále Životopis sv. Václava, Husův Provázek trojpramenný aj.). Eben však improvizoval také na obrazy (vernisaže výstav Josefa Šímy, Františka Muziky, Jana Zrzavého aj.) a vytvořil úspěšný celovečerní pořad Umění improvizace. Oblast improvizace se v některých momentech stýká i s tvorbou kompoziční: několik Ebenových varhanních skladeb totiž vzniklo z motivického materiálu koncertně prováděných improvizací (Dvě chorální fantazie, cykly Krajiny Patmoské a Job). Takovým příkladem je i poslední Ebenův koncertní improvizací pořad - celovečerní varhanní improvizace na látku proslulé alegorické skladby Labyrint světa a ráj srdce, kterou napsal humanistický filozof, spisovatel, pedagog a teolog JAN AMOS KOMENSKÝ/COMENIUS (1592 – 1670), jedna z největších osobností české a světové kultury. Jedná se o čtrnáct improvizací ploch prostrídáných recitací vybraných pasáží z Komenského

knihy. V roce 2002 dal Petr Eben těmto improvizacím definitivní psanou podobu varhanního cyklu.

Svůj přístup k dílu vyjádřil Petr Eben těmito slovy: „Poutník, který prochází labyrintem světa, nenachází v něm nic potěšujícího a obrací se k svému Bohu ve svém srdci. To, co mě však na Komenského postoji nejvíce dojmá, je jeho neúnavná práce pro zlepšení tohoto světa. V tom může být příkladem i pro naši současnost: zachovat si vlastní kritický pohled a odstup od tohoto světa, ale všechny své síly věnovat na jeho zlepšení. Ve varhanních improvizacích cituji chorály z Komenského Amsterodamského kancionálu, někdy se snažím modernějším způsobem vyjádřit dramatické pasáže textu, jako například deformaci lidských tváří, svištění šípů nebo sklouzávání z kola Štěstěny. Celá atmosféra textu není idylickou procházkou světem, ale hořkým, satirickým, bizarním a někdy takřka apokalyptickým pohledem na svět – a takový je i charakter hudby.“

Ebenovy Improvizace na Komenského Labyrint světa a ráj srdce byly provedeny v řadě českých měst (představení v pražském Rudolfinu 22. ledna 1996 bylo zaznamenáno na CD) a dočkaly se mnoha reprezentativních provedení v zahraničí. Komenského texty byly u příležitosti zahraničních provedení přeloženy mj. do islandštiny (festival duchovní hudby v Reykjavíku, 1994), do finštiny (festival duchovní hudby v Kuopiu, 1995) či litevštiny (festival Petra Ebena ve Vilniju, 1997).

Kateřina Vondrovicová

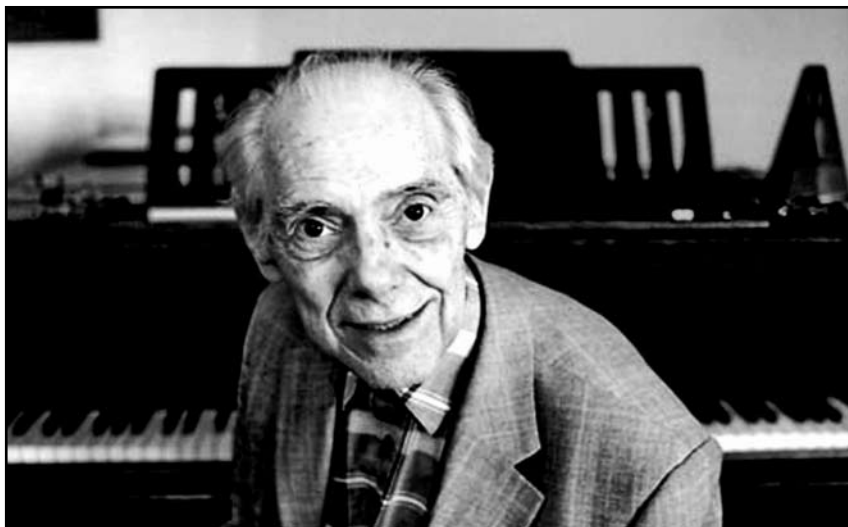

NEDOŽITÉ OSMDESÁTINY PETRA EBENA

22. ledna 2009 by se dožil osmdesáti let Petr Eben, čestný předseda SDH od roku 1992, kdy ze zdravotních důvodů odstoupil ze své funkce první předseda Společnosti Jan Hanuš. Toto významné výročí - nejen pro Společnost pro duchovní hudbu a pro celou Českou republiku, ale jistě i ve světovém měřítku - připravujeme oslavit reprezentativním koncertem ve Dvořákově síni Rudolfinu za spolupráce s Českou filharmonií 27. ledna 2009 v 19,30 hod. Na programu bude poslední dílo Petra Ebena Labyrint světa a ráj srdce (po předchozích improvizacích v definitivní psané podobě z roku 2002) v podání Marka Ebena a ředitelky svatojakubského kůru Ireny Chříbkové.

Vstupenky na koncert za jednotnou cenu 200 Kč jsou již v prodeji v pokladně České filharmonie v Rudolfinu, nebo prostřednictvím internetu na adrese www.ceskafilharmonie.cz (Objednávka vstupenek/Mimofádné projekty). Další koncerty České filharmonie v sezoně 2008/2009 se skladbami Petra Ebena jsou na programu koncertů 10.2. (Hudba pro hoboje, fagot a klavír - In modo camerale) a 17.2. (Zelená se snítka, cyklus dětských sborů - Královéhradecký dětský pěvecký sbor JITRO, Český komorní orchestr řídí Ondřej Kukul).

Jaroslav Eliáš.

Varhany v chrámu Nanebevzetí Panny Marie u františkánů v Plzni

Varhany, které v současnosti stojí na kůru chrámu Nanebevzetí Panny Marie u františkánů v Plzni, byly postaveny světoznámou firmou Rieger z Krnova v roce 1935. Poprvé se veřejnosti představily o půlnoční mši svaté 24. (respektive 25.) prosince 1935. Při pohledu na prospekt (čelní, zdobnou část varhan) bychom mohli o době vzniku nástroje poněkud zapochybovat. Tato část nástroje je skutečně mnohem starší. Pochází z roku 1771, kdy byly místo předchozích, již značně poruchových varhan postaveny Antonínem a Františkem Gartnerovými (otec a syn) „varhany nové, velmi umělecké, nádherného zvuku“ (citát z latinské kroniky františkánského kláštera). Nástroj měl sedmáct rejstříků ve dvou manuálech a pedálu a bylo za něj zapláceno 200 zlatých. Varhanář Antonín Gartner z Tachova patří mezi přední barokní české varhanáře, založil varhanářskou dílnu, která se udržela až do počátku 20. století. V průběhu 19. století varhanářskou dílnu v Tachově ovšem převzali tehdejší spolupracovníci Gartnerů. Z největších varhan A. Gartnera z roku 1765 zbyla už jen prázdná varhanní skříň na druhé empoře tzv. Wohlmuthovy kruchty katedrály sv. Víta v Praze.

Zvukový ideál barokních varhan však přestal na přelomu 19. a 20. století vyhovovat, a tak byly v roce 1905 postaveny nové dvoumanuálové varhany, které se bohužel příliš nepodařily. Již po třiceti letech provozu se jejich stav zhoršil natolik, že bylo rozhodnuto o stavbě současného nástroje. Výtvarné řešení Gartnerova nástroje ale natolik korespondovalo s architekturou chrámu, že oba následnické nástroje v podstatě využili jeho prospektové části.

Firma Rieger koncipovala svůj nástroj tak, aby vyhověl nejen potřebám liturgickým, ale též koncertním. Varhany mají ve třech manuálech a pedálu celkem čtyřicet znějících rejstříků. Spojení hracího stolu se vzdušnicemi a píšťalami je řešeno tehdy moderní pneumatickou výpustkovou trakturou. Technická i zvuková kvalita nástroje měla velmi dobrou úroveň, dlouhou dobu byla i poruchovost velmi nízká. To vše vytvářelo dobré podmínky pro konání var-

hanních koncertů, jež se těšily u hudby-milovné plzeňské veřejnosti dlouhá léta velké oblibě. Z ideologických důvodů však byly v roce 1972 zakázány. Po roce 1989 se opět tradice varhanních koncertů obnovila, už roku 1993 ale veškeré koncertní aktivity ustaly pro naprosto neuspokojivý technický stav nástroje.

Františkánský kostel je svou polohou v centru města a přitom v klidném místě bez rušivých vlivů dopravy jako stvořený pro konání koncertů pro domácí posluchače i návštěvníky odjinud.

K tomu, aby nástroj mohl opět bez omezení sloužit bohoslužebným, ale i kon-

certním účelům je nezbytně nutné provést jeho generální opravu.

Finanční náklady potřebné k uskutečnění této akce jsou ale při dané velikosti varhan vysoké, budou se pohybovat kolem jednoho milionu korun. Tato částka převyšuje možnosti plzeňské farnosti a proto budeme vděční všem, kdo pomohou nést toto nelehké břemeno. Jsme přesvědčeni, že zdárné uskutečnění opravy varhan v chrámu Nanebevzetí Panny Marie bude velkým přínosem pro plzeňskou kulturu a přispěje k obnově dlouholeté tradice konání kvalitních varhanních koncertů v Plzni.

Jan Esterle

Jiří Reindl – diecézní organolog

SETKÁNÍ CHRÁMOVÝCH SBORŮ

Jubilejní 10. ročník Setkání chrámových sborů plzeňské diecéze proběhl v sobotu 11. října 2008 v katedrále sv. Bartoloměje v Plzni.

Setkání bylo zahájeno ranní mší sv. celebrou biskupem Mons. Františkem Radkovským se zpěvy z repertoáru gregoriánského chorálu. Odpoledne pak proběhla přehlídka jednotlivých chrámových sborů a schol, při níž se v sólových vystoupeních představilo 19 hudebních těles.

Setkání jako každoročně vyvrcholilo společným koncertem všech zúčastněných zpěváků, při němž se katedrála rozezněla zpěvem zhruba tří set hlasů. Na programu byly jak skladby starých mistrů, tak i liturgické skladby tří současných autorů, kteří se všichni produkce osobně zúčastnili. Bohuslav Korejs dirigoval svou skladbu O Beránku nevinný, Stanislav Jelínek naslouchal provedení svého Vánočního ordinária a zazněly tři skladby Miroslava Pšeničky, z toho jedna premiérově, na jejichž provedení se autor sám podílel. Po skončení koncertu biskup František Radkovský poděkoval všem, kteří se snaží – stejně jako naši předkové kantori a ředitelé kůrů - o rozvoj duchovní hudby v diecézi.

Výtěžek dobrovolného vstupného byl věnován na generální opravu varhan v plzeňském kostele Nanebevzetí Panny Marie.

Alena Ouředníková

KURZ PRO AMATÉRSKÉ CHRÁMOVÉ HUDEBNÍKY PLZEŇSKÉ DIECÉZE

Vážení hudebníci plzeňské diecéze!

Při Biskupství plzeňském bude otevřen dvouletý kurz pro amatérské chrámové hudebníky plzeňské diecéze. Tento kurz se koná pod odborným vedením MgA. Markéty Schley Reindlové ve spolupráci s MgA. Miroslavem Pšeničkou, který je zodpovědný za metodické vedení hudebníků plzeňské diecéze. Rádi bychom vás informovali o průběhu tohoto kurzu a naleznete zde i kontakt, na který se můžete obrátit s Vašimi dotazy. Kurz nabízí komplexní vzdělání současným i budoucím chrámovým hudebníkům: varhaníkům, sbormistrům a ředitelům kůrů.

KDY?

Výuka se bude konat od února 2009 ve dvoutýdenním cyklu, vždy první a třetí víkend (pátek + sobota) v měsíci. Začátek kurzu je stanoven na sobotu 7. února 2009. Součástí kurzu bude i týdenní soustředění s intenzivní výukou v době letních prázdnin mimo Plzeň. Informační setkání účastníků kurzu proběhne v sobotu 24. ledna 2009 na Římsko-katolické faře, Františkánská 11, Plzeň.

KDE?

Skupinová a kolektivní výuka bude probíhat v prostorách Římsko-katolické fary, Františkánská 11, Plzeň, v zimních měsících ve varhanním sále Konzervatoře v Plzni, Kopeckého sady 10. Individuální výuka hry na varhany bude probíhat v katedrále sv. Bartoloměje, v zimních měsících na Konzervatoři v Plzni.

CO JE NÁPLŇ KURZU?

Tento kurz bude zahrnovat jak individuální, tak skupinovou výuku předmětů, potřebných pro vykonávání funkce varhaníka, sbormistra a regenschoriho: hra na varhany, liturgická varhanní hra a improvizace, sbormistrovství, zpěv, gregoriánský chorál, hudební teorie, dějiny hudby, nauka o varhanách.

KURZOVNÉ?

Výše kurzovného a způsob placení bude upřesněno.

JAK SE PŘIHLÁSIT?

Vyplňte, prosím, co nejdříve přihlášku (kapacita kurzu je omezená!) a zašlete na níže uvedenou adresu. Kromě základních údajů a spojení uveďte, z jaké jste farnosti, zda jste varhaník, sbormistr či zpěvák, kolik máte let chrámové praxe a jaké je

vaše hudební vzdělání.

Uzávěrka přihlášek je 17.12. 2008 (pro čtenáře Psalteria, kteří se dozvědí o konání kurzu se zpožděním, o pár dní déle).

Všichni přihlášení uchazeči budou pozváni k přijímací zkoušce, která se bude konat v sobotu 17. ledna 2009 v prostorách Římsko-katolické fary, Fratiškánská 11, 301 00 Plzeň.

POŽADAVKY K PŘIJÍMACÍ ZKOUŠCE:

Hra na klavír:

- 1) přednes dvou skladeb úrovně Dvojhlasy invencí J.S.Bacha a sonáty (sonatiny) Vídeňských klasiků, nebo jiné, lehčí skladby
- 2) jednoduchý doprovod jedné lidové písně, nebo písně z kancionálu vlastního výběru

Hudební teorie:

Znalost základních intervalů, rozpoznání durových a mollových akordů, opakování jednoduchých rytmických modelů.

Zpěv:

přednes jedné lidové písně, nebo písně z kancionálu vlastního výběru.

Další dotazy rádi zodpovíme na adrese:

MgA. Miroslav Pšenička, Františkánská 11, Plzeň 301 00
e-mail: psenicka@bip.cz , nebo na telefonu: 377 226 098.

NABÍDKA/POPTÁVKA

Milí hudebníci, náš kostel v Lounech zoufale shání nového varhaníka nebo varhanici. Můžeme nabídnout zařízení byt na kaplance (Louny jsou necelou hodinu od Prahy) a samozřejmě finanční ohodnocení. Obrátit se může na mě nebo rovnou na děkanství v Lounech: Beneš z Loun 136, tel: 415 652 395 e-mail: info@farnostlouny.com

Slávek Havrlant
jar.havrlant@centrum.cz

Zprávy z plzeňské pobočky SDH

Roráty při liturgii

I letošní rok budeme zpívat v katedrále sv. Bartoloměje, stejně jako v letech minulých, při nedělní mši svaté v 7 hodin roráty. Tyto nádherné rorátní zpěvy při ranní mši sv. během adventu se staly již tradicí. Je písemně doloženo, že na plzeňském kůru působilo v minulých dobách několik literátských bratrstev. Tyto spolky „ctihodných měšťanů“, jak sami literáti sebe nazývali, měly za cíl „chválit Boha zpěvem a vzdávat mu tímto chválu“. Je téměř jisté, že jednou z forem, které literáti provozovali, byly i roráty. Všichni, kdo si roráty s námi přijdete zazpívat, jistě uznáte, že tyto zpěvy jsou hodny pozornosti a stojí za to, aby člověk i přes všechnu svou pohodlnost vstal v neděli velmi brzo a spěchal chválit Pána a oslavoval jej tímto vznešeným způsobem. Ostatně, naši předkové na roráty vstávali o hodně dříve, jak to dokládá i tato zmínka z Hradce Králové: „po celý advent zvonili před 7 hodinou na večer celou, čtvrt hodiny zvonce na rathausu, což na pokoj zvonění nazývali, by měšťanstvo časné utichnout, k ranní pobožnosti tím schopnější a ochotnější bylo. Pak čtvrt hodiny po vyzvánění v 5 hodin ráno rorátní zpěvy byly prozpěvovány každodenně v hojném počtu od literátů“. Přijďte tedy, půl sedmá není v tomto srovnání tak časná. Jako odměny se každému dostane povzbuzení a radosti, která je v těchto zpěvech bohatě obsažena.

Se zpěvem rorátů budeme začínat již v 6.45 přede mší svatou. Roráty pak budeme zpívat i v průběhu celé mše. Každý z účastníků mše dostane zpěvníček a bude se moci zpěvu sám aktivně zúčastnit. Roráty se skládají z písní a chorálů. Písně zpívá celé shromáždění a chorály mužská schola. V letošním roce bude zpěv rorátů doprovázet i poměrně početná skupina hudebníků – 3 housle, 3 flétny, 3 klarinety, cello a varhany. Dr. Dobroslav Orel, náš význačný hudební vědec a znalec duchovní hudby, žijící v první polovině 19. stol. píše: „Roráty patří jako čistý a vroucí výraz mariánské úcty našich předků po stránce hudební k nejkrásnějším výtvorům duchovní písně vůbec“.

Srdčně Vás zvu ke zpěvu rorátů a těším se, že budeme moci společně oslavovat Boha zpěvy, kterými Boha chválili již naši dávní předkové a které nic neztratily

ze své krásy, působivosti, hloubky a sdělnosti.

1. prosince jsme měli možnost slyšet již tradičně roráty také koncertně v podání Michaela Pospíšila a sdružení Ritornello.

Adventní varhanní improvizace

Po celou dobu adventní probíhaly v katedrále sv. Bartoloměje od 15 hodin nedělní adventní půlhodiny. Varhanní improvizaci přednesli postupně Jakub Janšta (30.11.), Miroslav Pšenička (7.12.), Pavel Šmolík (14. 12.). Čtenáři Psalteria mohou ještě vyslechnout v poslední adventní neděli 21. 12. improvizaci Jaroslava Vodrážky.

Benefiční koncert na opravu varhan

V neděli 28. 12. 2008 v 18 hodin se koná v katedrále sv. Bartoloměje 8. benefiční koncert na podporu opravy varhan u františkánů, v kostele Nanebevzetí Panny Marie. Na programu budou skladby s vánoční tematikou - J. S. Bach: Concerto d moll, chorální předehry a O. Messiaen: La Nativité de Seigneur. Na varhany hraje Markéta Schley Reindlová. Přijďte si poslechnout výjimečný program a podpořit opravu krásných koncertních varhan.

Miroslav Pšenička

OLIVIER MESSIAEN: TŘI MALÉ LITURGIE BOŽÍ

V minulém čísle Psalteria jsme si článkem Evžena Kindlera připomněli sté výročí narození Oliviera Messiaena, které připadlo na 10. prosinec 2008.

Dnes ho připomínáme několika úryvky z jeho poetického díla a zároveň tím zveme na koncert v Plzni 28. 12.

Básnické pásmo Tři malé liturgie Boží z francouzského originálu volně přeložily Iva Janáková a Mlada Mikulicová, bylo vydáno jako samizdat na Zbraslavi roku 1988 s grafikami a vazbou Pavla Piekara.

I. Antifona – Rozhovor Duše

Můj Ježíši, mé ticho
přebývej ve mně
Můj Ježíši, mé království ticha
promlouvej ve mně
Můj Ježíši, duhou a tichem
modli se ve mně
Záři krve, Slunce ptáků
Má duho z lásky
Jsi poušť z lásky
Píseň
Svatozář lásky
Má lásko,
Můj Bože

III. Žalm na všudypřítomnost skrze lásku

Ty, který mluvíš v nás
Ty, který mlčíš v nás
a strážíš ticho ve své lásce
Jsi blízko a jsi daleko
Jsi světlo a jsi stín
tak záhadný a tak prostý,
tak nekonečně prostý.
Jsi duha lásky,
jediný pták Věčnosti – jsi Ty!
V hlubinách tiše zvony vyzvánění,
až se rozezní!
Na mé srdce jako pečeť se přitiskni.
Ty, který mluvíš v nás
Ty, který mlčíš v nás
a strážíš ticho ve své lásce
Vryj navždy svůj obraz
do proudu mého života.

Salve - hudba a liturgie ✱

K číslu 2/08 časopisu Salve, které bylo věnováno problematice duchovní hudby (k tomu také viz Psalterium Folia v několika číslech ročníku 2008 a Trivium 3 (www.revuetrivium.cz), uspořádala jeho redakce tradiční panelovou diskusi (kulatý stůl) v refektáři dominikánského kláštera u sv. Jiljí. Diskuse se kromě posluchačů v sále mj. účastnili P. František Kunetka, Miroslav Pšenička a Jiří Hodina.

P. Vojtěch Eliáš, moderátor diskusního večera, měl těžkou práci: téma večera se mu od počátku rozpadalo pod rukama, zejména proto, že v „panelu“ seděli lidé naprosto nesouměřitelní, z nichž každý jako by mluvil jinou řečí. Záleželo pak tedy jen na tom, kdo se cítil být oprávněn uvádět ty ostatní na „pravou míru“. Jak se dalo očekávat, byl to P. František Kunetka, kterému se hned od počátku podařilo zabránit jakékoli věcné diskusi, neboť převedl celou problematiku na spor o vymezení pojmů. Kdykoli se pak řeč dostávala ke skutečně zajímavému tématu, upozornil na nějakou pojmovou konfúzi a vše bylo zase na začátku. Mohlo by se zdát, že Kunetka udržel kontrolu nad celým večerem, a jediným, kdo tuhle nudnou hru nějak překračoval, byl právě Vojtěch Eliáš. Ten ale v roli moderátora neměl mnoho možností. Dařilo se mu sice klást dobré otázky, problémem ale bylo, že nebyl prostor na ně odpovídat; o celkové rozmlněn diskuse se postaralo také několik Kunetkových příznivců v sále.

O tomto obrazu nenáročného večera, ve kterém se dobře utratil čas, by nemělo cenu psát, kdyby zde nepadla jedna zásadní otázka. Dokumenty Magisteria se opírají o výraz „pravé umění“ zjevně v opozici vůči nějakým estetismům, nějakým chybně zvoleným kritériím duchovní hudby. Vojtěch Eliáš udržel toto téma na hladině pozornosti jen chvíli, ale přesto se dalo dostatečně jasně vypořádat, jak se k tomuto tématu kdo postavil.

Kunetka okamžitě upozornil na nějakou pojmovou konfúzi a snažil se toto téma co nejrychleji zakrýt. Miroslav Pšenička, který v navozené atmosféře vypadal spíše jako pomalý a ne příliš intelektuální sedlák, ale postavil věc na zcela jasný základ – a v tom se Kunetkovi z jeho rozvrhu a kontroly zcela vymknul: je třeba pracovat na tom, abychom si vytříbili vkus, je třeba pracovat s těmi, kdo v kostelech hudbu provozují, pracovat s faráři, je třeba se docela prakticky snažit ukazovat, že rozdíly existují. Že existuje pola-

rita „dobré – špatné“, která sice není nějak „pojmově zajištěna“, ale ve které se dá dostatečně jasně orientovat, i když to nebo ono může být předmětem sporu. Pšenička de facto Kunetkovi odpověděl: „to, že nejde nalézt nějaké poslední kritérium kvality, vůbec neznámá, že musíme resignovat a propadnout se do úplného subjektivismu“. A jeden z bratrů v sále pak po nějaké době tuto polohu doplnil: nebojme se toho, že v této věci rozhodne Magisterium – i když papež nemusí hudbě vůbec rozumět, ba ani nemusí mít „hudební nadání“, není přeci sám – jeho ústy mluví a promluví Církev. Opět zdánlivě „naivní“ promluva, která ale byla přirozenou reakcí publika na pokusy „kontrolovat situaci“.

Zbývá se zamyslet, proč vlastně František Kunetka o takovou kontrolu tolik stojí, a pokusit se popsat základní půdorys problému tak, aby zahrnoval oba ne zcela kompatibilní způsoby myšlení, které se tu střetly. Za celým tím propletencem „výsokého umění“ na straně jedné a zpěvu lidu na straně druhé, tradičních forem a popu nebo dokonce rockové hudby, gregoriánského chorálu a naopak lidových písní, které byly využity pro komunikativnost liturgie... se dá nalézt (nahlédnout?) jednoduchý spor. Je velmi obecný a je to spor o povahu toho, co nás přesahuje, hluboký teologický a filosofický spor.

Kunetka zastává názor, že liturgická hudba je taková hudba, která zní při liturgii, a když na setkání mládeže v Táboře zněla v rámci liturgie pop music, tak to byla „liturgická hudba“. Jeho pojetí je personální, a to připouští jen jedno hledisko, vše stojí a padá se subjektem, který hodnotí. Naproti tomu zde stojí intuitivně, bez nějakého hlouběji promyšleného konceptu znovu a znovu vznášená oponentura – přeci každý vidí, že něco je „dobré nebo špatné“ nějak „o sobě“, bez závislosti na tom, co si o tom myslíme a jaký se vytvoří kulturní úzus. K tomu směřuje i citovaný Mojžíš, který s deskami desatera v rukou už z dále poznal, že zpěv z ležení Izraelitů není oslavou Hospodina, není ničím povznášejícím, ale hlukem zábavy (Ex 32,18). Je přeci oprávněné se ptát, co by říkal na „hudební produkci“, kdyby se blížil v čase setkání mládeže do Klokot! Ale tolik sebevědomí se tu nenašlo, tato „oponentura“ se spíše staví defenzivně jen jako jakýsi retardér, odkaz na to, že je třeba vycházet z tradice a všeho toho, co se osvědčilo, a postupovat pomalu, obezřetně...

Pokusme se tuto analýzu podložit ještě abstraktním, obrazným schématem. Kunetka (a ti, kdo argumentují stejně jako on) vychází z představy, že to, co nás přesahuje, je zároveň spoluvytvářeno naším sebe-přesahem. Jde o pojetí transcendentující – je to člověk sám, který se dostává svým tvůrčím myšlením „za hranice světa“ – a tam se „chová“ stejně jako ve světě – dává tvar, vnáší formy, je tím, kdo ovládá. Na druhé straně stojí myšlení daleko pokornější, ve své povaze metafyzické – věci, které nás přesahují, už nějak jsou, existují nezávisle na nás, a my se jen snažíme (ve svém čase a omezeném myšlení) nalézt způsob, jak „sladit“ (naladit) naše myšlení a rozhodování našeho života tak, aby to odpovídalo metafyzické povaze toho „jak věci jsou“. (Nabízí se říci: jak by to odpovídalo povaze universa, ve kterém jsou ten náš a ten nám nedosažitelný svět provázány, propojeny). Pak má hluboký smysl používat termín „pravá duchovní hudba“, protože k tomu, co je podstatné a „pravé“, můžeme (jen) směřovat, ale nejsme těmi, kdo by měl to „správné“ a právě do posledku pojmově uchopit, definovat a „STÁHNOUT NA ZEM“.

Nikdo z nás není posledním soudcem toho, co je pravá duchovní hudba, ale všichni víme, že pokud používáme pojem „duchovní hudba“, pak obsah má. Přesné pojmové vymezení nepotřebují ti, kdo se snaží přiblížit k tomu, co pravé je, kdo se snaží rozhodovat tady a teď o tom, jakou hudbu zpívat a co udělat pro to, aby Církev v této věci rozhodovala co nejlépe.

Vymezování pojmů je jako proces samozřejmě nutný, aby bylo možné dobře používat jazyka k domluvě, abychom se zbytečně nemíjeli. To nikdo nezpochybňuje. Ale není a nemůže být cílem samo o sobě a samo o sobě také nic neřeší. Námi popsany druhý (metafyzický) způsob vnímání toho, co nás přesahuje, přeci neznámá, že máme na výběr jen přijetí nějaké „víry“ na straně jedné a protikladnou „racionalitu“ na straně druhé. Jen je třeba si uvědomit, do jaké míry jsou naše úvahy a myšlenkové konstrukce skutečně „jen“ konstrukcemi – a uvědomit si tedy, jak je důležité, aby to, jak myslíme, nebylo nějakým zařazením se do „unisono pořádku“, myšlení jedné správné formy a obsahu (a jednou provždy definovaných pojmů).

tri

PROJEKT FRIDRICH BRIDELIUS A KUTNÁ HORA — KONFERENCE FRIDRICH BRIDELIUS STÁLE NOVÝ A NEZNÁMÝ

Nebývá zvykem, aby se slavilo vydání kancionálu. Někdy k tomu ale zavádá pádný důvod náš dluh vůči autorovi/pořadateli a okolnostem vydání. Takový je případ nevelkého, ale pro naši kulturu významného zpěvníku „Jesličky staré nové písničky“. Jeho sestavovatelem a tiskařem byl jezuita Fridrich Bridelius – vedle Adama Michny z Otradovic největší osobnost českého barokního básnictví, mimo to neúnavný a také úspěšný misionář. Jeho život dovozuje uvažovat o rekatolizaci trochu jinak, než jsme bývali zvyklí z hodin dějepisu – pater Bridelius, jehož jméno se objeví mezi řeči i v Jiráskově Temnu, zemřel v Kutné Hoře, když nasadil vlastní život při ošetřování nemocných morem. Právě zde se nyní uskutečnil čtyřdenní projekt ke všestrannému připomenutí výročí jeho „Jesliček“. Jeho čas byl před první adventní nedělí, tedy v roční době korespondující se zaměřením „Jesliček“, ale v dostatečném předstihu před zmatkem všech předvánočních akcí. Na přípravě a organizaci se podíleli z velké části lidé z regionu pod vedením iniciátorky projektu Petry Bělohávkové, mezi partnery a podporovateli hrála významnou roli SDH. Záštitu převzali diecézní biskup mons. Dominik Duka a představený české provincie tovaryšstva Ježíšova František Hylmar S.J.

Hlavním bodem byla mezioborová (a částečně i mezinárodní) konference Fridrich Bridelius SJ – stále nový a neznámý. Nad všemi stránkami Brideliovy osobnosti a přínosem jeho Jesliček pro českou kulturu se sešli a (po dlouhé době, ne-li poprvé) společně diskutovali lingvisté, literární i hudební historici i etnomuzikologové. Výsledky společné práce i živé mezioborové výměny informací nezůstaly veřejnosti utajeny – sborník by měl vyjít již v příštím roce.

Projekt zahájila vernisáž výstavy „Jezuité na Kutnohorsku v období baroka“. Úvodní varhanní koncert u sv. Jakuba, nazvaný „Stará česká duchovní píseň ve varhanní hudbě čtyř staletí“ vytvořil jakési uvedení do stále živé tradice, do které Brideliovy „Jesličky“ vstupovaly. Za Melzerův čtyřmanuálový nástroj zasedl vzácný host z Mnichova Martin Poruba. V nastudování dětského sboru kutnohorské ZUŠ zazněly nejstarší české duchovní písně ve svém staletém vývoji (od latin-

ských cantii až po tradici 19. a 20. století) a písně z „Jesliček“, prostřídáné varhanními improvizacemi a skladbami na jejich temata (od J. S. Bacha po P. Ebena). V pátek se konalo zpívané Requiem za Fridricha Bridelia a jeho spolubratry, které celebroid diecézní biskup Dominik Duka, a P. František Hylmar SJ (jeho promluva viz <http://www.jesuit.cz/clanek.php?id=322>), zazněla kompletní Misa pro defunctis Adama Michny z Otradovic (solisté, sbor „Notre Dame“ Týnského chrámu v Praze, soubor barokních nástrojů, dirigent Marek Štrýncl). Poté byla požehnána pamětní deska z roku 1701, nedávno restaurovaná a umístěná na čestné místo při hlavním vchodu do chrámu sv. Barbory. Nese jména F. Bridela a jezuitů, kteří položili životy za morové epidemie r. 1680. Den poté zazněly „Staré nové písničky“ z Bridelových Jesliček i se svým dobovým zázemím – o to se postaral slovem, zpěvem i hudbou Michael Pospíšil se souborem Ritornello. Nový liturgický rok byl zahájen v neděli hned o sedmé ráno v kostele Matky Boží Na Náměti zpívanými „Rorate dne nedělního“. Z původní sestavy královéhradeckých rorátů, jak se zpívaly v 16.-19. století se všemi chorály a písněmi, zaznělo kompletní Kyrie ve funkci vstupní pobožnosti, pak pokračoval společný zpěv rorátních písní z Kancionálu (bohoslužba se vším zpíváním trvala hodinu 05). Od 9.00 se v hlavním farním kostele sv. Jakuba konala „zpívaná“ s adventním písňovým ordinariem a propriem z vícehlasých kancionálů 17. století. Písně, které známe nejčastěji z komorně pojatých koncertů a nahrávek, nyní zazněly v dvojsborovém podání „plného kůru“ (Čáslavská chrámová schola, Čáslavské žestové kvarteto, sbor a orchestr Vox Bohemica z Českého Brodu). Tím nejlepším na konec bylo provedení latinské školské hry z kutnohorské jezuitské koleje Costis sive Catharis Partheno-Martyr Alexandrina (divadelního souboru Lauriger). Akci uzavřelo promítání dokumentu O. Schmitta o jezuitském řádu „Nejsme andělé, jen děláme jejich práci“. Podrobné informace o celém projektu najdeme na: www.bridelius-jesličky.cz, obšírnější zpráva viz: <http://www.jesuit.cz/clanek.php?id=324>.

Tomáš Slavický

KONCERTY

21. prosince 2008, 17.00
Pardubice, Husův sbor
Chlapecký sbor BONIFANTES
Program:
Saint-Saens: Oratorio de Noël

26. prosince 2008, 16.30
Jihlava, chrám sv. Ignáce z Loyoly
Pěvecké sdružení Campanula Jihlava,
Malý komorní orchestr Jihlava, Petr
Sobotka - varhany, Pavel Jiráček - diri-
gent.
Program:
Antonín Tučapský - Malá vánoční
muzika "S anděly se radujeme" (2007),
Zdeněk Lukáš - Vánoční mše k počtě
Jakuba Jana Ryby "Radujeme se všichni
v Pánu" (1998) a další.

6. ledna 2009, 18.00
Praha 8 - Ďáblice, sál Základní školy,
U Parkánu 11
ACANT a 9 hudebníků z pražské kon-
servatoře
Program:
Misa del operetta Bohemica (česká
vánoční mše asi z r.1780) je část barokní
vánoční mše z roku 1780 od neznámého
autora - snad mistra Pelhřimovského
kůru. Takzvanou Misu de operetta
Bohemica revidoval, upravitel a rozepsal
Stanislav Novotný.

8. ledna 2009, 19.30
Praha, kostel sv. Martina ve zdi, Praha
Collegium 419
Program:
Salve Regina
Vícesborová renesanční polyfonie,
Victoria, Gabrieli, Handl-Gallus,
Hassler.

18. ledna 2009, 15.00
Budišov u Třebíče, kostel sv. Gottharda
Musica animata
Program:
A.Vivaldi: Gloria
(Benefiční koncert na opravu tamních
varhan)
www.animata.cz

CHYSTÁ SE ZMĚNA V LITURGII?

Vatikán. Benedikt XVI. zvažuje možnost další úpravy v římské liturgii. Řekl to v rozhovoru pro deník *Osservatore Romano* prefekt Kongregace pro bohoslužbu a svátosti kard. Francis Arinze, který dnes ve zvláštní audienci u příležitosti 50. výročí svého kněžského svěcení předal Svatému otci třetí opravené latinské vydání Římského misálu.

Kardinál Arinze mimo jiné sdělil, že po té, co Svatý otec rozšířil římský misál o nové formule zakončení mše svaté, které mají věřícímu dát lépe na srozuměnou souvislost vlastního života a misijního poslání s liturgickým slavením, uvažuje se také o další drobné liturgické změně, konkrétně o tom, že by se pozdravení pokoje přesunulo před obětování, tedy před přinášení darů k oltáři, jak to bylo navrženo na biskupské synodě o Eucharistii před třemi roky.

Kardinál Arinze uvedl, že Svatý otec již požádal všechny biskupy, aby mu na to sdělili svůj názor a mohl pak rozhodnout. Jde o změnu, která vychází vstříc biblickému kontextu slov samotného Ježíše, který hovoří o potřebě smíření mezi bratry před přinesením oběti k oltáři (Mt 5,23), ale také o opatření, které má vrátit věřícím možnost ztišení a adorace těsně před samotným svatým přijímáním, podobně jako je tomu např. v tradici ambroziánského ritu.

(mig)

<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=10430>

Poznámka redakce:

Pokud by se tato navrhovaná změna uskutečnila, mělo by to blahodárný vliv i na problémy chrámových muzikantů. Odstranila by se možnost nechtěného souběhu zpěvu *Agnus* s pozdravením pokoje (viz například *Rukověť* nejen pro varhaníky).

JiKu

BENEDIKT XVI.: OBNOVIT DIALOG KRÁSY A PRAVDY

Vatikán. „Nový křesťanský humanismus je třeba dosáhnout obnovou dialogu mezi krásou a pravdou“, píše Benedikt XVI. v poselství zasláném předsedovi Papežské rady pro kulturu, arcibiskupovi Ravasimu, u příležitosti dnes zahájeného zasedání Papežských akademií.

Jde o celkem 7 akademií: Akademii sv. Tomáše Akvinského, Teologickou akademii, Akademii Neposkvrněné (P. Marie), Mariánskou akademii, Akademii umění a literatury, Archeologickou akademii a Akademii kultu mučedníků. Tyto instituce, sdružující vědce, umělce a spisovatele, byly založeny v různých dobách od 16. do 20. století a jejich činnost koordinuje Papežská rada pro kulturu. Tématem letošního veřejného zasedání je „Univerzalita krásy: estetika a etika v konfrontaci“.

„Je naléhavě třeba – vybízí papež – obnovit dialog mezi estetikou a etikou, mezi krásou, pravdou a dobrem. Vyplývá to nejen z aktuální debaty, probíhající v kulturních a uměleckých kruzích, ale také z každodenní reality. Na různých úrovních totiž dochází k dramatickému rozštěpení a někdy i rozporu mezi těmito dvěma dimenzemi, mezi hledáním krásy, reduktivně pojaté jako pouhá vnější forma, jako zevnějšek, jehož je třeba dbát za každou cenu, a hledáním pravdy a dobroty cíleně konaných skutků“.

„Hledání krásy, které by se odcizilo nebo odtrhlo od lidského hledání pravdy a dobroty – konstatuje papež – proměnilo by se – jak se, bohužel, nezřídkada děje – na pouhý estetismus, který vede zejména mládež cestou prchavosti, banality a mělkosti nebo přímo k útěku do umělých rájů, které maskují a skrývají prázdnotu a vnitřní rozervanost“. Tomuto „iluzornímu a povrchnímu“ hledání – dodává Benedikt XVI. – „chybí univerzální rozlet a stává se nevyhnutelně subjektivním, ne-li individualistickým, takže postrádá schopnost komunikovat“.

Papež ve svém poselství zdůrazňuje „nezbytnost úsilí o rozšíření horizontu rozumu“, k čemuž je třeba „znovu pochopit souvislost mezi hledáním krásy a hledáním pravdy a dobra“. A dodává: „Rozum, který by se chtěl oprostít od krásy, stal by se polovičním, stejně jako by krása, zbavená rozumu, byla redukována na prázdnotu a iluzorní masku“.

Benedikt XVI. pak pokračuje – s odvoláním na svou improvizovanou promluvu ze setkání s kněžími Brixenské diecéze letos v srpnu: „Musíme mít širší pojetí rozumu, takové, v němž se setkávají srdce

i rozum, a dotýkají se krásy i pravda. To platí pro všechny lidi, ale tím spíše pro věřící, kteří jsou povoláni podávat důvody krásy a pravdy své víry. Krása stvoření, o níž mluví evangelium, odkazuje nad sebe, k jiné krásě, pravdě a dobrotě, jež se dovršují a pramení jedině v Bohu.“

„Naše svědectví – píše dále papež – se musí živit touto krásou, aby naše zvěstování evangelia mohlo být vnímáno v jeho krásě a novosti. Proto je třeba umět se

vyjadřovat jazykem obrazů a symbolů. Naše každodenní poslání má mít výmluvnou transparentnost krásy Boží lásky. Jedině tak oslovíme naše současníky, často rozdělané a pohlcené kulturním klimatem, které ne vždy usnadňuje vnímání krásy v jejím plném souladu s pravdou a dobrotou, protože i oni jsou ve skutečnosti naplněni touhou a nostalgií po autentické krásě, a nikoli jen té povrchní a prchavé.“

„Umět číst a pronikat krásu uměleckých děl“ – píše dále papež – je jedna z možných – a snad nejvíce přitažlivých a okouzujících cest k poznání a dosažení Boha“. V této souvislosti pak Benedikt XVI. připomíná List, který jeho předchůdce Jan Pavel II. adresoval umělcům, a ve kterém vybízí k reflexi o „niterném a plodném dialogu mezi Písmem svatým a různými druhy umělecké tvorby“. Svatý otec pak v závěru povzbuzuje umělce a akademiky, aby se i nadále snažili „vzbuzovat úžas a tužbu po krásě, formovat sensibilitu a sytit niterné zaujetí vším tím, co je autentickým výrazem lidského génia a odrazem božské Krásy.“

<http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=10442>
(mig)

(pokračování ze strany 5)

valašského nářečí a valašské lidové hudby. Ve shodě s vývojem pastýřské vánoční mše v českých zemích se Schreierova mše skládá vlastně z řady pastorel. Na počátku jednotlivých částí mešní ordinária zazní obvykle latinská invokace, jakési motto: Gloria, Credo, Agnus. Dále se však rozvíjí zpěvní proud v lidovém jazyce. Kyrie, Osana zazní celá v latině, Benedictus je naproti tomu úplně české. Ve smíšených latinskočeských částech se před posluchači rozehrávají scénky v lidovém tónu, překypující radostí pastýřů nad narozením Páně.

Schreierova vánoční mše se těšila zájmu venkovských kostelních kůrů dlouhou dobu. Předpokládáme-li její vznik asi v 60. letech 18. století, bylo to víc jak plných sto let. Opisy původního znění i nepříliš šťastných úprav se dochovaly po celé Moravě. Mše byla nejspěšnější kantorovou skladbou. Podle dosavadních znalostí se hrála v Kroměříži, Rousínově, Rajhradě, Hranicích, Tuřanech, Lošticích, Doubravníku, Mohelnu, Rozstání, Heralticích, Zlíně a na Valašskokloboucku. Pak upadla v zapomenutí jako všechny chrámové skladby období rokoka.

Teprve v nedávné době byla objevena pro koncertní účely. Zazněla z brněnského rozhlasu i z koncertních pódii, byla provedena - vzdor svému neliturgicky světskému rázu - několikrát i na kostelním kůru. Z provedení je třeba připomenout především koncertní realizaci v Olomouci o Vánocích r 2002 v kostele sv. Michaela a v kostele sv. Havla ve skladatelově rodišti - v Dřevohosticích. Collegium vocale Olomouc řídila Růžena Saligerová. V komorním obsazení uvedl mši o Vánocích téhož roku pěvecký sbor Tregler v Bystřici pod Hostýnem pod taktovkou Marty Pořízkové.

České vánoce si neumíme představit bez poslechu pastýřské mše "Hej mistře" (1796) Jakuba Jana Ryby. Tato bezpříkladně populární skladba se těší právem stále oblibě, vždyť je to snad nejčestější skladba české hudby 18. století. Na Slovensku teprve před časem objevili latinsko-slovenskou pastorální mši. „Missa I. pro festis Natalitiis“ byla nejprve připsána františkánovi Edmundu Paschovi, rodákovi z Kroměříže. V nedávné době byl však odhalen jako skutečný autor Georgius Zrunek, rovněž františkán a rodák z Vnorov u Strážnice. Je to zcela unikátní vánoční mše ve slovenském lidovém tónu.

Missa pastoralis Josefa Schreiera si co do originality v ničem nezadá ve srovnání s oběma uvedenými významnými díly. Zaujme-li jednou v české vánoční produkci místo, jež by jí náleželo, ukáže budoucnost.

Jan Trojan

(psáno pro časopis Rám č. 3, 2003)

NABÍDKA/POPTÁVKA

Zasloužilý choralista a tatínek tří dětí hledá práci od 1. ledna 2009. Na plný úvazek a na dlouho. Mám organizační schopnosti, zabývám se lektorováním vzdělávacích projektů, ovládám práci na počítači a umím dva jazyky – francouzštinu plynule a angličtinu středně pokročile.

Ing. Bc.A. Jiří Hodina
jiri.hodina@volny.cz

Obsah ročníku 2008

ročník 2., 2008, č. 1

Špidlík, Tomáš; Kub, Jiří
Towney, CH. T.; Tagliabue, J.
Svoboda, P.; Jirousová, F.;
Kováč, J.; Kub, J.
Štogrová, Jarmila
Holcová, Helena
Sawicki, Bernard; Štogrová, Jarmila
Sawicki, Bernard
Kindler, Evžen
Huđec, Petr
Štogrová, Jarmila
Svoboda, Pavel
Kindler, Evžen:

S Tomášem kardinálem Špidlíkem o duchovní hudbě
Krása vzbuzuje zbožnost aneb o bratru Leliévrovi ze Solesmes

Posvátnost v hudbě - Soubor textů jako úvod do diskuse
Convivium 2008 na Hoře Matky Boží
Schola od sv. Gabriela a sv. Hildegardy
Chorál u benediktinů v Polsku
Homilie o slavnost žehnání varhan
Po Svaté Zemi s hudbou
Víkend gregoriánského chorálu na Velehradě
PPU - Pašijové hry velikonoční
Stefano Landi: Il Sant'Alessio
Systémový přístup ke gregoriánskému chorálu 6

str.1-4
str. 5

str. 6-11
str. 11
str. 11
str. 12
str. 13
str. 14-18
str. 18
str. 19
str. 20
příloha I/2008

ročník 2., 2008, č. 2

Coppa, Giovanni; Kub, Jiří
Kindler, Evžen
Štogrová, Jarmila
Huđec, Petr
Klivandová, Hana
Holcová, Helena
Kindler, Evžen

S Giovannim kardinálem Coppou o duchovní hudbě
Velikonoční kánon sv. Jana z Damašku
Buď veleben úžas (Jaroslav Šerých)
Gregoriánský chorál vznikl z moravského folkloru!
Festival duchovní hudby Šumava - Bayerischer Wald 2008
K nejhlubším pramenům (Jaroslav Orel)
Trochu o koncertě, trochu o Karlu Skleničkovi
Oborová brána Musica
Postní pátky u Křižovníků v Praze
Skladatelská soutěž 2006
Rozhovor s Tomášem kardinálem Špidlíkem
Vivat Tempora
Katolicismus moravský a český
Zpráva ze služební cesty
Systémový přístup ke gregoriánskému chorálu 7

str. 1-5
str. 6-7
str. 8-9
str. 9
str. 10
str. 11-12
str. 13-15
str. 15
str. 15
str. 15
str. 16-17
str. 17
str. 18-19
str. 20
příloha II/2008

Semerádová, Pavla
Sovič, Ladislav
Špidlík, Tomáš; Kub, Jiří
Janata, Vít
Vácha, Marek Orko
Svoboda, Pavel
Kindler, Evžen:

ročník 2., 2008, č. 3

Brdečka, Jiří
Pšenička, Miroslav
Skoblík, Jiří

S Limonádovým Joem o hodnotné hudbě
Arcidiecézní varhanický kurs Praha
Přezíraná neřest zbožných

str. 1-2
str. 2
str. 3-8

Skoblík, Jiří; Kub Jiří	Doplňující rozhovor s doc. Jiřím Skoblíkem	str. 9
Kindler, Evžen	Svatí mezi hudebníky	str. 10-11
Stuever, Hans	Benedikt v Americe a tamější liturgická hudba	str. 12-13
Kub, Jiří	Kvalita, vhodnost, hodnota	str. 14-15
Kub, Jiří	Dobrá znamení	str. 16-17
Pšenička, Miroslav	Setkání chrámových sborů Plzeňské diecéze	str. 16
Hurník, Ilja	Nález kultury stříbreníčko-říčnické	str. 17
Kindler, Evžen	Viera, krása, umenie (recenze)	str. 18-20
Kindler, Evžen:	Systémový přístup ke gregoriánskému chorálu 8	příloha III/2008
ročník 2., 2008, č. 4		
Svoboda, Pavel	Za Svatováclavskými slavnostmi ve svatováclavském roce	str. 1-3
Matoušek, Lukáš	Svatováclavské slavnosti 2008	str. 2
Secká, Milena	Vzpomínka na Josefa Hercla	str. 4
Kub, Jiří	Uměleckost v hudbě - Pokračování úvah nad liturgickou hudbou	str. 5-7
Balík, Jan	Kytara při mši svaté - spor nebo nepochopení?	str. 8-9
Szymanská, Olga	Chrám - K inspiračním zdrojům malířského díla Františka Kupky	str. 10
Štogrová, Jarmila	Pout' k Panně Marii Křešické	str. 11
Hurník, Ilja	Skladatel ve stanu	str. 12
Sehnal, Jiří	Laudate pueri Dominum - CD Hudba piaristů v barokních Čechách	str. 13
Štogrová, Jarmila	Trvání na svém - Corpora S	str. 14-15
jš	Domus Slanensis 1658-2008	str. 15
Vkor	Cesty k Mozartovi u sv. Mikuláše	str. 16
Zvláštní svatováclavská příloha	"Pozdraven buď, kníže náš..." aneb o minulosti a přítomnosti	příloha IV/2008
Velek, Viktor	svatováclavské látky v hudbě	(12 s.)
ročník 2., 2008, č. 5		
Baumhof, Gregor;	S Fr. Gregorem Baumhofem o duchovní hudbě	str. 1-3
Šmolíková, Miloslava	Sto let od narození Oliviera Messiaena	str. 5-8
Kindler, Evžen	Na Plzeň, Vávro, na Plzeň! - problémy plzeňských varhaníků	str. 9-12
kol.; Radkovský, František	Kralické Convivium 2008	str. 13-14
Svoboda, Pavel	Osmisetpadesáté posvícení	str. 14
Lisá, Helena	Hymny	str. 15
Šmíd, Ondřej	Poznámky k uměleckosti v hudbě	str. 17-18
Stodola, Jiří	Dále, od diskuse dále	str. 18-19
tri	Vrstvení - hledání	str. 19
Štogrová, Jarmila	Polemika s F. K. - spor nebo nepochopení?	str. 20-21
Kub, Jiří	Svatováclavské bdění na Bořejově	str. 21
Pröller, Miroslav; jš	Salve - hudba a liturgie	str. 22
Kub, Jiří	Účel nesvětí prostředky	str. 23-24
Kub, Jiří	Fridrich Bridelius SJ stále nový a neznámý	
Slavický, Tomáš	Systémový přístup ke gregoriánskému chorálu 9 (dokončení)	příloha V/2008
Kindler, Evžen:		
ročník 2., 2008, č. 6		
Lelièvre, Yves-Maie; Hodinová, Tereza	S Dom Yves-Marie Lelièvre o duchovní hudbě	str. 1-2
Trojan, Jan	Josef Schreier: Missa pastoralis /in C boemica/	str. 4-5
Vítek, Bohuslav	Oratorium smíru	str. 6
Pluhařová, Marie	Svatí hudebníci	str. 7
Vlk, Miroslav; Kub Jiří	Žehnání varhan ve Strašnicích	str. 8
Szymanská, Olga	Výstava k počtě Svatého Vácava	str. 9
Pečená, Marika; Slavický, Tomáš;		
Svoboda, Pavel; Podpera, Rastislav	Noty na internetu	str. 10-11
Vondrovicová, Kateřina	Labyrint světa a ráj srdce	str. 12
Esterle, Jan; Reindl, Jiří	Varhany v chrámu Nanebevzetí Panny Marie u františkánů v Plzni	str. 13
Pšenička, Miroslav	Kurz pro amatérské chrámové hudebníky plzeňské diecéze	str. 14
Pšenička, Miroslav	Zprávy z plzeňské pobočky SDH	str. 15
tri	Salve - hudba a liturgie	str. 16
Slavický, Tomáš	Projekt Fridrich Bridelius a Kutná Hora - konference Fridrich Bridelius stále nový a neznámý	str. 17
mig	Chystá se změna v liturgii?	str. 18
mig	Benedikt XVI: Obnovit dialog krásy a pravdy	str. 18

pravidelné rubriky:

Kub, Jiří	Editorial
Svoboda, Pavel	Stalo se a stane

PSALTERIUM, zpravodaj pro duchovní hudbu

Ročník 2, č. 6/2008. Vychází 6x ročně, vydává Psalterium s. r. o., Kolejní 4, 160 00 Praha 6, IČ 26448203, tel. 220 181 295, psalterium@sdh.cz, <http://zpravodaj.sdh.cz>, <http://blog.sdh.cz>.

Šéfredaktor Jiří Kub. Redakční rada: Jaroslav Eliáš, Milena Holomková, Evžen Kindler, Libor Mathauser, Rastislav Podpera, Tomáš Slavický. Výkonný redaktor Jarmila Štogrová. Design Jana Majcherová.

Registrace: MK ČR E 17101 ze dne 30. 10. 2006, ISSN 1802-2774